

de boelelaan 7
1083 hj amsterdam

t. 020 301 66 55
f. 020 301 66 50

www.ngnb.nl

Algemeen bestuur van de bestuurscommissie van stadsdeel Centrum
t.a.v. Juridisch Bureau
Postbus 483
1000 AL Amsterdam

uw referentie
JZ 98-18-0034

onze referentie
Omgevingsvergunning Namenmonument

datum
14 maart 2018

advocaat **Aletta Blomberg**

telefoon **020 30 16 654**

mobiel **06 429 36 444**

fax **020 30 16 650**

e-mail **a.blomberg@ngnb.nl**

Inzake: gronden bezwaar

Geacht bestuur,

Bij brief van 7 februari 2018 diende ik namens de Bewonersvereniging Studentenflat Weesperstraat, de Plantage-Weesperbuurtvereniging, de Stichting de Groene Plantage, de Stichting tussen Amstel en Artis en verschillende omwonenden een bezwaarschrift in tegen het besluit d.d. 27 december 2017, kenmerk 3210991, tot verlening van een omgevingsvergunning aan Stichting Nederlands Auschwitz Comité voor het oprichten van een monument ter nagedachtenis aan de Nederlandse slachtoffers van de Holocaust in de groenstrook tussen de Weesperstraat en de Hoftuin tegenover het gebouw Weesperstraat 3 t/m 59. Het bestreden besluit is, als productie 1, reeds in uw bezit. U gunde mij een termijn tot en met 14 maart 2018 voor het indienen van de gronden. Bij dezen doe ik u de bezwaargronden toekomen.

1 Achtergrond van het bezwaar

Alvorens de gronden van het bezwaar te geven, hechten de organisaties en omwonenden namens wie dit bezwaarschrift wordt ingediend (hierna: de bezwaarden) eraan hun beweegredenen toe te lichten.

1.1 Algemeen

De bezwaarders zijn niet tegen een namenmonument. Zij zijn niet tegen het herdenken van de oorlog of tegen het herdenken van de slachtoffers. Ze zijn niet tegen het steeds weer vertellen van verhalen, van geschiedenissen, het vertellen tegen elkaar, tegen wie het al lang wist en niet vaak genoeg kan horen, tegen de jeugd en tegen ieder die het misschien nog niet wist, in het kader van de geschiedenis en ook met het oog op de toekomst en onze samenleving. Ze zijn er niet tegen als er een namenmonument in de buurt zou komen. Natuurlijk niet.

Velen wonen al decennia lang in deze buurt. Voor de meeste bewoners heeft het een bijzondere betekenis om juist hier te wonen. Zij voelen zich betrokken bij de geschiedenis en weten dat hun levens in zekere zin verbonden zijn met de gebeurtenissen die in de oorlog in deze buurt hebben plaatsgevonden en met het lot dat Joodse bewoners in de oorlog heeft getroffen. De buurt kent vele plekken die te maken hebben met het Joodse verleden en met de oorlog, zoals het Joods Historisch Museum, de Portugese Synagoge, het Holocaust Museum en het Verzetmuseum, en talrijke monumenten, zoals het Auschwitzmonument van Wolkers in het Wertheimpark, de Hollandse Schouwburg met de Namenwand, de Schaduwkade, de herdenkingsplaquette van de crèche aan de Plantage Middenlaan en die van de aanslag op het bevolkingsregister in de Plantage Kerklaan, het beeld van Gerrit van der Veen en de Dokwerker. Bij al deze plekken voelen bewoners in de buurt zich betrokken¹, zij ervaren ze als een deel van hun directe leefomgeving en velen van hen nemen deel aan jaarlijkse herdenkingsmomenten (Auschwitz, de Februaristaking, 4 mei). Zo willen zij zich ook bij een mogelijk groot, zelfs nationaal, namenmonument betrokken voelen.

De organisaties en omwonenden zijn dus niet tegen gedenktekens in hun buurt en ook niet tegen (de gedachte achter) een namenmonument. Waarom maken zij dan toch bezwaar tegen de vergunningverlening voor het Namenmonument in het naamloze plantsoen tussen de Weesperstraat en de Hoftuin (hierna: het Weesperstraatplantsoen)?

1.2 Dit dossier is anders dan ieder andere dossier

Dit dossier is in een aantal opzichten bijzonder. Die bijzonderheden maken dat het proces rond de totstandkoming en de besluitvorming onder druk staat. Van het bestuur mag daarom in sterkere mate dan 'normaal' worden verwacht dat een zorgvuldige procedure, een open communicatieve aanpak en vooral ook een

¹ De Plantage-Weesperbuurtvereniging is bijvoorbeeld medeorganisator van de 4 mei-bijeenkomst in de Hollandsche Schouwburg en is, evenals veel individuele bewoners, aanwezig bij de kransleggingen en herdenkingen die op verschillende locaties in de buurt plaatsvinden.

adequate belangenafweging worden gefaciliteerd en gegarandeerd. Daaraan heeft het in deze zaak ontbroken.

Beladen onderwerp

Het gaat hier niet om 'zo maar' een bouwwerk, maar om een gedenkteken voor één van de meest beladen onderwerpen die men zich kan voorstellen, namelijk het gedenken van de Nederlandse slachtoffers van de Holocaust. Het monument is een initiatief van het Nederlands Auschwitz Comité (NAC), het comité dat zich tot taak heeft gesteld te strijden voor de erkenning van het leed van de slachtoffers. Deze beladenheid, de zwaarte van dit onderwerp, maakt dat mensen zich nogal eens geremd voelen hun mening te uiten als ze denken dat *dit* ontwerp op *deze* plek misschien niet zo'n goed idee is. Mensen vrezen dat eventuele bezwaren als anti-semitisch zullen worden beschouwd, of 'niet loyaal', en aarzelen dan om een discussie te entameren of zich uit te spreken.

Een particulier initiatief voor een 'nationaal' monument

Het monument waarvoor nu vergunning is verleend, komt voort uit een particulier initiatief, waaraan de gemeente zijn steun heeft toegezegd. Het moet een nationaal monument worden, met internationale allure en een enorme uitstraling. Maar bij de totstandkoming van het project lijkt bewust te zijn aangekoerst op een traject waarbij niemand anders dan de initiatiefnemer enige invloed mocht hebben op de keuze van de locatie of op het ontwerp. Er is uitdrukkelijk geen enkele publieke discussie geweest, er is niet onderzocht of er draagvlak is en er is geen enkele mogelijkheid tot inspraak of discussie geboden over wat voor soort monument Nederland eigenlijk als nationaal Holocaust monument zou willen. Het NAC heeft het initiatief tot een namenmonument gelanceerd, eigen randvoorwaarden opgesteld, waaronder de voorwaarde dat het in het zogenoemde Joods Kwartier zou moeten komen, en heeft bepaald welke criteria er bij de locatiekeuze meer en welke minder gewicht zouden moeten krijgen. Het NAC heeft een ontwerper (Studio Libeskind) opdracht gegeven om een ontwerp voor het gedenkteken te maken, die zich vervolgens weinig van de stedenbouwkundige randvoorwaarden van de gemeente heeft aangetrokken. En, wel opmerkelijk bij zo'n groot en belangrijk gedenkteken van mogelijk nationaal statuus: er heeft feitelijk *geen enkele* politieke discussie over locatie noch ontwerp plaatsgevonden binnen de politieke fora van de stad Amsterdam of daarbuiten.

1.3 Het bezwaar vindt zijn grond in een combinatie van factoren

Herdenken krijgt betekenis in het kader van een sociale samenhang. Stilstaan krijgt gewicht als je dat samen doet. Het uiteindelijke monument, een plek van inspiratie en reflectie, wint aan betekenis als de omgeving er, om zo te zeggen, deel van mag uitmaken; als velen die er dagelijks langskomen of erop uitkijken zich erbij betrokken en ermee verbonden kunnen voelen.

Zeer velen in de buurt voelen zich echter overdonderd door dit project. Door de grootte van het monument, door de vormgeving ervan – zeer hoge muren (ruim 2.30 meter hoog, gemaakt van bakstenen met de namen en daarop de nog hogere opbouw – oplopend tot bijna 7 meter – bestaand uit platen van sterk reflecterend roestvrij staal) in een onoverzichtelijke plattegrond. Door de impact die het gedenkteken op hun directe woon- en leefomgeving zal hebben en door de onveiligheid die het, zo vrezen ze, met zich mee zal brengen voor de omgeving. En vooral voelen zij zich in hun zorgen en bezwaren in het geheel niet gehoord; niet door het NAC, niet door de raad of de bestuurscommissie Centrum, en niet door het bestuur; niet gehoord ook door de wijze van besluitvorming (de vooraf vastgestelde procedure die voorzag in inspraak is niet gevolgd, zie hierna p. 8), het gebrek aan openheid en het feit dat de politiek zich doof hield voor de mening van de omwonenden en blind voor de bezwaren die aan *dit* ontwerp op *deze* locatie kleven.

Het monument moet volgens de initiatiefnemer “een schreeuw” zijn, confronterend en beklemmend. Men moet van het NAC gedesoriënteerd raken en er over struikelen; het monument mag niet opgaan in de omgeving.² Libeskind heeft als architect voldaan aan de wensen van zijn opdrachtgever. De buurt is geschokt.

Er is nu een groenstrook langs de Weesperstraat, een miniparkje, dat de buurt sinds enige jaren ook toegang geeft naar de rustige, besloten Hoftuin. De locatie valt onder beschermd stadsgezicht en nieuwe bouwwerken zoals het gedenkteken mogen de karakteristiek van het stadsgezicht en de ruimtelijke kwaliteit van het gebied niet in een onevenredige mate aantasten.³ De gemeente en het NAC betogen zonder deugdelijke argumentatie dat de kwaliteit van de publieke ruimte wordt verbeterd, maar de buurt moet constateren dat een openbaar plantsoen feitelijk wordt onttrokken aan de publieke ruimte en dat het historisch stadsgezicht geweld wordt aangedaan. Het hierboven aangehaalde uitgangspunt van het NAC zelf (het gedenkteken “mag niet opgaan in de omgeving”) maakt duidelijk dat de ruimtelijke inpasbaarheid bij het ontwerpen van het gedenkteken geen enkele rol heeft gespeeld.

Veel bewoners van de buurt zouden graag met enige trots een gedenkteken voor de slachtoffers van de Holocaust welkom heten. Een monument waarmee zij zich verbonden kunnen voelen. Een monument dat past bij en tussen al die andere gedenktekens. En op een passende locatie. Juist daarom is het niet te billijken dat er zonder enige inbreng van anderen dan van de initiatiefnemer, zonder inspraak en zonder bij de vormgeving serieus rekening te houden met de omgeving, besloten is vergunning te verlenen voor dit enorme bouwwerk – groot, hoog en

² Vgl. het verslag van het overleg d.d. 25 november 2015 tussen het NAC en ambtenaren van de gemeente (productie 7, p. 2). Zie verder hierover par. 4 onder d.

³ Art. 33 van het bestemmingsplan Oostelijke binnenstad.

onoverzichtelijk, met een enorme impact op de omgeving – op een feitelijk veel te kleine strook langs een drukke weg.

Juist bij een gedenkteken dat zoveel mensen aangaat (het Namenmonument beoogt alle Nederlandse slachtoffers van de Holocaust te gedenken en gaat dus niet alleen Amsterdam of de Plantage-Weesperbuurt aan) en dat zoveel emotie oproept, is de zorgvuldigheid van de besluitvorming, over de locatie en over het ontwerp, van eminent belang. Maar bij de voorbereiding en besluitvorming over dit project heeft het daar ernstig aan ontbroken.

Bezwaarders achten het vergunde ontwerp niet geschikt voor deze locatie en in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Zij maken dan ook bezwaar met als doel een zorgvuldige heroverweging. Het belang van een nationaal gedenkteken – want dat is wat het Namenmonument moet worden – is te groot om op deze manier, zonder discussie en zonder inspraak, en zonder bij het ontwerp rekening te houden met de omgeving op een feitelijk te kleine strook langs een drukke verkeersader te realiseren.

Niet alleen de buurt (en Amsterdam), maar ook het Namenmonument verdient beter.

2 Voorgeschiedenis en verloop van de besluitvormingsprocedure

2.1 Voorgeschiedenis

De gang van zaken bij de besluitvorming die heeft geleid tot de bestreden vergunning(en) kan niet goed worden beoordeeld zonder kennis van de voorgeschiedenis.

Al eerder heeft het NAC zich bij de gemeente Amsterdam gemeld met het initiatief voor een namenmonument, te weten in het Westermanplantsoen aan de Plantage Middenlaan. In november 2009 heeft het gemeentebestuur het NAC bij brief van toenmalig burgemeester Cohen meegedeeld, onder verwijzing naar de Namenwand in de Hollandsche Schouwburg, dat twee monumenten die hetzelfde herdenken op een steenworp afstand van elkaar niet wenselijk is.

Na het vertrek van Cohen heeft het NAC het idee opnieuw onder de aandacht van de gemeente gebracht. Burgemeester Van der Laan maakte een andere afweging dan zijn voorganger en besloot zich te zullen inspannen voor de komst van een namenmonument. Van der Laan werd lid en voorzitter van het Comité van aanbeveling voor het 'Holocaust Namenmonument Nederland'. Het NAC liet het oog vallen op het Wertheimpark. Burgemeester en wethouders stemden op een bijzonder moment, 18 maart 2014, de dag voor de gemeenteraadsverkiezingen, in met de komst van het namenmonument in het Wertheimpark. Dat besluit is – als

gevolg van die bijzondere timing? – nooit in de politieke arena besproken.⁴ De (nieuwe) bestuurscommissie van stadsdeel Centrum kreeg simpelweg de opdracht het besluit procedureel tot een goed einde te brengen. In hoeverre er – in de buurt, in Amsterdam – draagvlak was voor een namenmonument was niet onderzocht. De buurt kwam in verzet en uiteindelijk is dat initiatief gestrand, in die zin dat is besloten eerst onderzoek te verrichten naar mogelijke alternatieve locaties. Op dat moment begon (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het nu vergunde gedenkteken.

2.2 Aanloop tot en verloop van de besluitvormingsprocedure⁵

Hieronder volgt een beknopte weergave van de relevante feiten, waar mogelijk onder toevoeging van betrokken documenten (tenzij deze deel uitmaken van het bestreden besluit, dan veronderstel ik die bij de gemeente bekend en reeds onderdeel van het dossier). Een uitvoeriger overzicht van het traject, inclusief voor hen relevante citaten, is door bezwaarders zelf opgesteld en voeg ik als bijlage toe (**productie 3**).

2 juli 2014	Overleg burgemeester en voorzitter bestuurscommissie Centrum met omwonenden Wertheimpark. Toezegging aan omwonenden/belanghebbenden dat onderzoek zal worden verricht naar de effecten van een namenmonument in het Wertheimpark en naar alternatieve locaties. Daarover zal dan weer een bijeenkomst worden gehouden.
24 november 2014	Definitief concept van de 'Studie Effecten Holocaustnamenmonument in het Wertheimpark' (RoyalHaskoning, hierna: RHK). De studie is zeer negatief over de gevolgen van het Libeskind-ontwerp voor het park en wordt nog niet openbaar gemaakt.
16 juni 2015	Definitief concept 'Vooronderzoek Locatiekeuze Holocaust Namenmonument in Amsterdam' (RHK) met globaal onderzoek naar 15 mogelijke locaties en een oningevulde wegingsmatrix met criteria. De locatie Weesperstraatplantsoen maakt van dit rapport geen deel uit, want is niet in beeld. De wegingsmatrix bevat nog niet de vier door het NAC ingebrachte criteria (waarover later meer) die bij de

⁴ In het Parool werd zelfs gesproken van een 'schimmig besluit'. Zie het artikel 'Schimmig besluit rond omstreden Auschwitzmonument' d.d. 14 juni 2014. Te vinden op <https://www.parool.nl/amsterdam/schimmig-besluit-rond-omstreden-auschwitzmonument~a3672342/>. Een woordversie van dit artikel is bijgevoegd (**productie 4**).

⁵ Voor zover bekend uit openbare bronnen en documenten die in het kader van een Wob-verzoek van de gemeente zijn verkregen.

- locatiekeuze voor het Weesperstraatplantsoen de doorslag hebben gegeven. Zie hierna par. 4 onder a. Het rapport wordt nog niet openbaar gemaakt.
- 22 september 2015 Burgemeester en wethouders (hierna: B&W) gaan akkoord met een procedurevoorstel van de burgemeester voor de locatiekeuze van het Holocaust Namenmonument.
- 24 september 2015 Brief van de burgemeester aan de raad (**productie 5**) met procedurevoorstel B&W voor de locatiekeuze. Dit procedurevoorstel voorziet in twee fasen: 1. het vaststellen van een methodiek voor de locatiekeuze, met beoordelingscriteria en wegingsfactoren, 2. het beslissen over de locatiekeuze, na het bepalen van kansrijke locaties, haalbaarheidsonderzoek naar een aantal kansrijke locaties en het vaststellen van een schetsontwerp voor het monument.
- 5 oktober 2015 Bijeenkomst buurtbewoners met de burgemeester, B. Oranje en J. van Pinxteren (beiden lid van het DB van de bestuurscommissie Centrum) en RHK. Deze bijeenkomst is het toegezegde vervolg op de bijeenkomst van 2 juli 2014. De hierboven genoemde rapporten van RHK worden gepresenteerd en het procedurevoorstel wordt aan de buurtbewoners uitgelegd.
- 15 oktober 2015 Raadscommissie Algemene Zaken stemt in met de procedure in twee fasen.
- 30 oktober 2015 Brief burgemeester Van der Laan aan raad (**productie 6**) inzake de wens van het NAC om de locatie Weesperstraatplantsoen aan de matrix inzake de locatiekeuze toe te voegen.
- 4 november 2015 Besluit gemeenteraad tot vaststelling procedure locatiekeuzebesluit (conform voordracht B&W, zie productie 5) en toevoeging Weesperstraatplantsoen aan matrix locatiekeuze.
- 25 november 2015 Overleg tussen het NAC, de gemeente en RHK. Het NAC dringt aan op spoed, op ineenschuiven van de twee fasen uit het procedurevoorstel en op een zwaardere weging van vier door het NAC ingebrachte criteria (locatie in Joods Kwartier, van statuur, openbaar toegankelijk en namen moeten kunnen

worden aangeraakt). Verder geeft het NAC aan waaraan het ontwerp voor het gedenkteken volgens het NAC moet voldoen (een schreeuw, prestigieus, confronterend, beklemmend, men moet er over struikelen, men moet gedesoriënteerd raken, niet weggestopt en juist niet opgaan in de omgeving). Zie het door de gemeente opgestelde verslag van dit overleg (**productie 7**)

- Eind 2015 (ongedateerd) Memo aan burgemeester met voorstel voor het versnellen van het besluitvormingsproces door middel van het ineenschuiven van de twee fasen (**productie 8**).
- Eind 2015 (ongedateerd) Memo stand van zaken Holocaust Namenmonument aan B. Oranje waaruit blijkt dat de burgemeester de voorgestelde versnelling steunt én dat zo snel mogelijk een haalbaarheidsonderzoek naar “de in de matrix best scorende locatie de Weesperstraatstrook” zal worden verricht (**productie 9**). Dit laatste is opmerkelijk, omdat de locatie Weesperstraatstrook – immers pas op 30 oktober 2015 aan de potentiële locatielijst toegevoegd – nog niet is onderzocht en de (wegings)methodiek nog niet is vastgesteld (de raad zal daar pas op 22 juni 2016 over besluiten). Bovendien ging de door de raad op 4 november 2015 vastgestelde procedure uit van een haalbaarheidsonderzoek naar *een aantal* kansrijke locaties. In het memo staat wel dat er na het haalbaarheidsonderzoek nog een draagvlakonderzoek over deze locatie zal plaatsvinden (p. 2, bovenaan). Ook dat is uiteindelijk niet gebeurd.
- 23 maart 2016 Definitief rapport ‘Locatieadvies Holocaust Namen Monument in Amsterdam’ (RHK). In het rapport wordt de matrix voor alle 16 locaties (inclusief Weesperstraatplantsoen) ingevuld, zowel met ongewogen als gewogen criteria. Op basis van de resultaten van de gewogen wegingsmatrix wordt voorgesteld de locatie Weesperstraat als voorkeurslocatie aan te wijzen en – alleen – voor die locatie een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren. Zie verder par. 4 onder a.
- Maart 2016 (precieze datum onbekend) Concept rapport ‘Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat’ (Dienst Ruimte en Duurzaamheid), met onder meer een ruimtelijke analyse van de locatie en de randvoorwaarden voor de inpassing van een gedenkteken. Dit rapport wordt nog niet openbaar gemaakt.

- 10 mei 2016 Besluit B&W voor locatie Weesperstraatstrook. Brief burgemeester aan de raad inzake Notitie 'Locatiekeuze Holocaust Namenmonument', waarin wordt voorgesteld de gewogen wegingscriteria over te nemen en de Weesperstraatstrook als locatie aan te wijzen (**productie 10**).
- 13 mei 2016 Persbericht burgemeester Van der Laan: 'Holocaust Namenmonument naar Weesperstraatstrook' (**productie 11**). Een opmerkelijk bericht, want de raad moet nog besluiten.
- 31 mei 2016 Informatieavond locatiekeuze Weesperstraatstrook voor omwonenden/belanghebbenden op uitnodiging van de gemeente (**productie 12**). Tijdens deze avond zijn de voorgeschiedenis, het haalbaarheidsonderzoek en de verdere procedure toegelicht. De bijeenkomst was uitdrukkelijk niet bedoeld voor inspraak; er was alleen gelegenheid tot het stellen van vragen. Een concreet ontwerp was er nog niet.
- 9 juni 2016 Raadscommissie Algemene Zaken stemt in met voorstel locatiekeuze Weesperstraatstrook.
- 22 juni 2016 Besluit van de raad om in te stemmen met de locatiekeuze Weesperstraatstrook voor het Holocaust Namenmonument (**productie 13**) en definitieve vaststelling van rapport Haalbaarheidsstudie Holocaust Namenmonument. Locatie Weesperstraat (niet meegestuurd; bij gemeente bekend). De behandeling van dit agendapunt duurt 2 minuten en 31 seconden.⁶ Geen ontwerp, geen inspraak en geen keuze uit *een aantal* kansrijke locaties.
- 16 december 2016 Persbericht 'Het Nederlands Auschwitz Comité presenteert het nieuwe ontwerp van het Holocaust Namenmonument Nederland' (**productie 14**). Het betreft een besloten persconferentie; belangstellende omwonenden zijn niet welkom.
- 20 december 2016 Presentatie van het ontwerp van Libeskind door een door het NAC ingehuurd bureau aan ongeveer 15 speciaal daarvoor uitgenodigde mensen uit de buurt, mensen die eerder – met betrekking tot het initiatief voor de locatie Wertheimpark – hun zorg of betrokkenheid hadden laten blijken.

⁶ Zie <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/vergadering/238102/RAAD%2022-06-2016>.

17 juli 2017 Overleg (gemeentelijke) Stuurgroep Holocaust Namenmonument (**productie 15**), waarin wordt gesproken over de verplaatsing van de twee bestaande monumenten (Joodse Erkentelijkheid resp. Vaz Dias), de kapaanvraag in verband met de twee bomen die behouden moeten blijven, de eigendomssituatie/beheer (o.a. hoe het object verzekerd gaat worden), de financiering en de veiligheid. In verband met laatstgenoemd onderwerp: de veiligheid van het monument zal in de driehoek worden besproken.

21 september 2017 Aanvraag omgevingsvergunning wordt ingediend.

27 december 2017 Verlening omgevingsvergunning na doorlopen reguliere procedure (procedure zonder inspraakmogelijkheid derden).

3 Kern van het bezwaar: *dit* ontwerp is niet inpasbaar op *deze* locatie

Zoals aangegeven onder 1 zijn bezwaarden niet tegen een gedenkteken in hun buurt, maar menen zij dat het gedenkteken in de vorm zoals vergund niet past in het Weesperstraatplantsoen, leidt tot een onevenredige aantasting van de ruimtelijke kwaliteit en de karakteristiek van het historisch stadsgezicht alsmede van hun woon- en leefomgeving en wegens strijd met een goede ruimtelijke ordening niet had mogen worden vergund. Bezwaarden brengen ter onderbouwing de volgende gronden en argumenten naar voren:

- a. de besluitvorming over de locatiekeuze was onzorgvuldig;
- b. het gedenkteken is te hoog en kolossaal, in strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden die voor deze locatie zijn vastgesteld;
- c. het gedenkteken is onveilig;
- d. de materiaalkeuze voor het gedenkteken brengt onevenredige hinder door reflecties mee
- e. het gedenkteken leidt tot een onevenredige aantasting van cultuurhistorische waarden, in het bijzonder (het zicht op) de Hof tuin en de historische bebouwing daar omheen (als onderdeel van het kerngebied van de 17^e eeuwse grachtengordel Unesco werelderfgoed);
- f. de kwaliteit van de woon- en leefomgeving verslechtert door de komst van dit gedenkteken; het Weesperstraatplantsoen wordt *de facto* onttrokken aan de openbare ruimte door de besloten vormgeving van het gedenkteken en de nachtelijke afsluiting met hekken;
- g. in strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn de beeldbepalende iepen en de bomen langs het fietspad niet in het ontwerp meegenomen;
- h. onzekerheid over relocatie te verplaatsen monumenten;

- i. de economische uitvoerbaarheid is niet verzekerd, in het bijzonder wat betreft het onderhoud en beheer van het gedenkteken en de directe omgeving daarvan.

De meeste van deze bezwaren gaan op voor alle bezwaarden. Een enkel bezwaar, zoals dat van de reflectiehinder, is specifiek voor een deel van de bezwaarden (de reflectiehinder ervaren vooral – doch niet uitsluitend – de bewoners langs de Weesperstraat). Uit een oogpunt van proceseconomie is volstaan met één bezwaarschrift voor alle bezwaarden gezamenlijk, waarbij ik opmerk dat in ieder geval de Plantage-Weesperbuurtvereniging en de Bewonersvereniging Studentenflat Weesperstraat gelet op hun doelstelling in al bovengenoemde bezwaren ontvankelijk zijn. Voor zover (individuele) bezwaarden op enig punt of in het geheel niet-ontvankelijk zouden zijn, kunt u hun bezwaar opvatten als een steunbetuiging aan de andere bezwaren.

Hieronder volgt per punt een nadere toelichting en onderbouwing.

4 Uitwerking van de bezwaren

a. de besluitvorming over de locatiekeuze was onzorgvuldig

In de regel speelt de locatiekeuze bij omgevingsvergunningen als de onderhavige geen rol (meer). Dat ligt in deze casus echter anders, omdat de initiatiefnemer geen eigenaar is van de grond waarop hij het gedenkteken wil realiseren. Het gaat hier om een *particulier* initiatief voor de *openbare* ruimte. Zonder medewerking van de gemeente, die zich op enig moment heeft gecommitteerd om een (openbare) locatie voor het namenmonument te vinden en zo nodig beschikbaar te stellen, zou het gedenkteken dus niet op deze plek kunnen worden gerealiseerd. Bovendien is de gedachte dat het gedenkteken na realisatie ‘cadeau’ wordt gedaan aan de gemeente Amsterdam, die vervolgens – voor rekening van alle burgers van Amsterdam – verantwoordelijk is voor de kosten van het beheer, het onderhoud en de beveiliging. De besluitvorming inzake de locatiekeuze is in dit geval dus een wezenlijk onderdeel van de besluitvorming over het gedenkteken, te meer daar in het kader van het locatiekeuzebesluit de stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn gesteld.

Het besluit over de locatiekeuze is overhaast, op basis van onjuiste aannames en zonder werkelijke afweging genomen, hetgeen de legitimiteit van het locatiekeuzebesluit aantast en in negatieve zin doorwerkt in de besluitvorming over de vergunningaanvraag. Ik licht dit toe.

De vooraf vastgestelde procedure

Op voorstel van burgemeester en wethouders heeft de raad op 4 november 2015 een procedure vastgesteld om op zorgvuldige wijze tot een locatiekeuze te komen (Raadsbesluit van 4 november 2015). De procedure waarmee de raad heeft ingestemd, voorzag in twee fases die volgens het raadsbesluit als volgt hadden moeten verlopen (p. 3 Voordracht behorend bij het raadsbesluit, productie 5):

Onderbouwing besluit

Ad. 1. De brief aan de gemeenteraad geeft de stand van zaken weer ten aanzien van het Holocaust Namenmonument en gaat in over de vervolg procedure. De procedure voor een locatiekeuze zal in twee fases verlopen. In de eerste fase wordt de methodiek voor een keuze van de mogelijke locatie aan de initiatiefnemer voorgelegd. De methodiek bestaat uit beoordelingscriteria en wegingsfactoren. Tevens worden de concept rapportages besproken. De initiatiefnemer kan zijn commentaar leveren. Suggesties worden overgenomen dan wel beargumenteerd weerlegd. Het resultaat hiervan wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Deze zal worden gevraagd in te stemmen met de methodiek voor de locatiekeuze. In een tweede fase wordt de matrix van locaties, mogelijk aangevuld met nieuwe locatievoorstellen, ingevuld en de wegingsfactoren worden toegepast. Er blijven waarschijnlijk een aantal kansrijke locaties over waar een kort haalbaarheidsonderzoek naar kan worden uitgevoerd. Uit de meest kansrijke locaties zal uiteindelijk een keuze worden gemaakt. Ook dit wordt eerst besproken met de initiatiefnemer. Met de initiatiefnemer wordt dan tevens een schetsontwerp voor het Namenmonument vastgesteld. Vervolgens wordt met het betreffende stadsdeel, overlegd over de te volgen besluitvormingsprocedure en inspraakprocedure. In een raadsvoordracht zal aan u de keuze voor een locatie worden voorgelegd.

In de eerste fase moest dus in overleg met initiatiefnemer NAC een methodiek worden vastgesteld, met beoordelingscriteria en wegingsfactoren. Tevens zouden de concept rapportages worden besproken, waarmee – met de kennis van nu – kennelijk werd bedoeld op de beschrijving van potentiële locaties in termen van haalbaarheid en wenselijkheid.⁷ Het resultaat moest worden voorgelegd aan de raad, met het verzoek in te stemmen met de methodiek.

In de tweede fase zou de matrix van locaties worden ingevuld en zouden de wegingsfactoren worden toegepast, waarna een kort haalbaarheidsonderzoek naar “waarschijnlijk een aantal kansrijke locaties” zou kunnen worden uitgevoerd. Uit de meest kansrijke locaties zou een keuze moeten worden gemaakt. Vervolgens zou “met de initiatiefnemer” een schetsontwerp worden vastgesteld en met het betreffende stadsdeel worden overlegd over de te volgen besluitvormingsprocedure en inspraakprocedure. Fase 2 zou ermee eindigen dat in een raadsvoordracht de keuze voor een locatie aan de raad wordt voorgelegd.

⁷ Onderzoek in opdracht van de gemeente door RoyalHaskoningDHV (rapport Locatieadvies HNM d.d. 23 maart 2016)

De procedure voorzag dus in twee beslismomenten voor de raad: eerst het vaststellen van de methodiek, met beoordelingscriteria en wegingsfactoren, en daarna, nadat aan de hand van deze methodiek kansrijke locaties zouden zijn bepaald, een haalbaarheidsonderzoek zou zijn verricht én een schetsontwerp zou zijn vastgesteld, een besluit over de locatiekeuze. Hiermee zou zijn gewaarborgd dat aan de hand van een tevoren vastgestelde methodiek een *objectieve* beoordeling van potentiële locaties kon plaatsvinden en dat de raad bij de locatiekeuze aan de hand van het haalbaarheidsonderzoek en het schetsontwerp ook (globaal) de implicaties voor de omgeving zou kunnen meewegen. Tevens zou een inspraakprocedure onder regie van het betrokken stadsdeel moeten plaatsvinden.

Noodzaak van een zorgvuldige procedure

De noodzaak van deze procedure is toegelicht in een brief van toenmalig burgemeester Van der Laan aan de raad d.d. 24 september 2015 (productie 5). De burgemeester schrijft hierin op p. 2:

Vervolg

Onlangs heb ik een gesprek gevoerd met het Bestuur van het Auschwitz Comité. In dit gesprek heb ik nogmaals mijn steun toegezegd om een Namenmonument in Amsterdam te realiseren. Ik heb daarbij ook begrip gevraagd voor de tijd die wij nemen om een zorgvuldige procedure in acht te nemen. Het is mijn overtuiging dat een initiatief voor een Holocaust namenmonument breed gedragen zal worden in de stad, indien de afweging zorgvuldig tot stand komt en alle mogelijke locaties zijn bestudeerd. De eerdere protesten tegen het voorstel het monument in het Wertheimpark te plaatsen onderstrepen eens te meer dat een zorgvuldige procedure is vereist. Ik heb bij het Bestuur van het Auschwitz Comité benadrukt dat ik niet wil dat aan een waardevol en belangwekkend initiatief afbreuk wordt gedaan door een besluit over de locatie te forceren. Het is onze ambitie om een monument te realiseren dat van respect getuigt voor de slachtoffers, dat op een waardige en historisch logische plek komt en dat op voldoende en liefst groot draagvlak kan rekenen.

Dus: een zorgvuldige procedure en afweging, zodat de locatiekeuze uiteindelijk op een "liefst groot draagvlak" kan rekenen en het monument breed gedragen zal worden; het was niet de bedoeling een besluit over de locatie te forceren.

Op p. 3 schrijft de burgemeester nog:

Ik wil nogmaals benadrukken dat zorgvuldigheid nu gaat boven snelheid.

Vastgestelde procedure ten onrechte niet gevolgd

De vastgestelde procedure die een zorgvuldige besluitvorming zou moeten waarborgen, is echter niet gevolgd. Zoals ook uit het verloop van de besluitvormingsprocedure (zie paragraaf 2) blijkt:

- er is geen sprake geweest van twee onderscheiden fases: op 22 juni 2016 heeft de gemeenteraad ingestemd met de methodiek, inclusief een zwaardere weging van door initiatiefnemer NAC opgegeven criteria, én zonder inspraak en zonder (schets)ontwerp van het beoogde gedenkteken ingestemd met het

Weesperstraatplantsoen (in het besluit aangeduid als Weesperstraatstrook) als definitieve locatiekeuze voor het Holocaust Namenmonument;

- er is geen scheiding geweest tussen het vaststellen van de methodiek en het locatieonderzoek aan de hand van die methodiek: beide worden in één rapport geadresseerd (Locatieadvies HNMonument d.d. 23 maart 2016⁸);
- de wegingsfactoren zijn eenzijdig door het NAC gedicteerd. In het Locatieadvies staat daarover (p. 37):

6.3 Wegingsmatrix met gewogen criteria
De initiatiefnemer voor het HNMonument, het Nederlands Auschwitz Comité hecht bijzondere waarde aan de vier doelcriteria die in de wegingstabel bovenaan staan. Dit zijn de criteria die ontleend zijn aan de doelstelling voor het monument. Voor het Comité tellen deze criteria veel zwaarder dan de overige criteria.
Om die reden is een tweede wegingsmatrix gemaakt waarin aan deze groep van vier criteria een hoger relatief gewicht toegekend wordt. Deze wegingsmatrix met gewogen criteria is afgebeeld op blz 39. De scores in de groep 'Doelcriteria', gemarkeerd met een paarse balk tellen drie maal zo zwaar.

De vier doelcriteria betreffen: Binnen Joods Kwartier, Prominente locatie/locatie met statuur, Zichtbaar en herkenbaar vanaf de openbare weg en Openbaar toegankelijk. Op aandringen van het NAC zijn deze criteria driemaal zo zwaar meegewogen als de criteria waarin het algemeen belang is vertegenwoordigd (inpassingscriteria, omgevingscriteria en haalbaarheidscriteria);

- als gevolg hiervan is de methodiek, waarvan de wegingsfactoren deel uitmaakten, niet objectief vastgesteld, maar *subjectief* en werd in feite toegeschreven naar het Weesperstraatplantsoen. Locaties buiten het Joods Kwartier maakten met deze weging geen enkele kans en zijn dus alleen maar in schijn een optie geweest;
- ten tijde van het locatiekeuzebesluit op 22 juni 2016 was nog geen (schets)ontwerp voor het gedenkteken bekend, waardoor de implicaties voor de omgeving van *dit* ontwerp in het raadsbesluit geen rol hebben kunnen spelen. Dit maakt de bij datzelfde besluit vastgestelde randvoorwaarden dus des te belangrijker, omdat die de grenzen weerspiegelen waarbinnen de raad een gedenkteken in het Weesperstraatplantsoen aanvaardbaar acht. Ik kom hier later op terug.
- er heeft geen enkele inspraak over het ontwerp voor de locatie Weesperstraatplantsoen plaatsgevonden. Er is uitsluitend een informatieavond geweest, op 31 mei 2016, waarin omwonenden zijn geïnformeerd over de voordracht van BenW aan de raad inzake de locatiekeuze, over het haalbaarheidsonderzoek en de verdere procedure. Het ontwerp was toen nog niet bekend; er viel dus nog niet veel in te spreken. De gemeente heeft de omwonenden op die bijeenkomst verzekerd dat de initiatiefnemer zich zou moeten houden aan de stedenbouwkundige randvoorwaarden zoals

⁸ Rapport van RoyalHaskoningDHV, voluit: Locatieadvies Holocaust Namen Monument in Amsterdam.

neergelegd in het haalbaarheidsonderzoek (ik kom hier straks op terug). Een inspraakavond zou nog komen, zo werd toegezegd. In het verslag van de avond is van deze toezegging gemaakt dat de gemeente *bij de initiatiefnemer* een dringend beroep zal doen om met een procesvoorstel te komen, waarbij omwonenden en mogelijk ook andere belangstellenden geraadpleegd worden over het ontwerp. Het NAC heeft dat niet gedaan; het ontwerp is in alle stilte voorbereid en alleen in kleine kring gepresenteerd. De buurt is voor een voldongen feit gezet.

- Pas eind 2016 is het ontwerp door het NAC her en der gepresenteerd, eerst in “koffiegesprekken” met verschillende belanghebbenden (zo blijkt uit het verslag van een overleg van de gemeentelijke stuurgroep Namenmonument van 1 november 2016, **productie 16**) en op 16 december 2016 in een presentatie aan de pers. Er heeft geen voor alle omwonenden toegankelijke presentatie plaatsgevonden. Slechts enkele speciaal daarvoor uitgenodigde mensen, die zich eerder in het debat over het ontwerp voor het Wertheimpark hadden geroerd, hebben op 20 december 2016 kennis kunnen nemen van het ontwerp. Zie het overzicht besluitvorming in paragraaf 2. Er werd tijdens die bijeenkomst een zeer globale schets van het ontwerp getoond. De aanwezigen waren unaniem negatief. Er werd hen echter te verstaan gegeven dat dit geen inspraak was, alleen ter informatie.

Waarom is van de afgesproken procedure afgeweken?

Waarom is afgeweken van de zorgvuldige procedure waarmee de raad op voorstel van de burgemeester had ingestemd? Uit stukken van de gemeente blijkt dat het NAC al drie weken na het vaststellen van de procedure heeft aangedrongen op spoed (p. 2 verslag overleg d.d. 25 november 2015 tussen het NAC en de gemeente, productie 7). Naar aanleiding daarvan heeft de burgemeester – en niet de raad! – besloten om de twee fasen ineen te schuiven en de zwaardere wegingsfactoren van het NAC mee te nemen, aldus een ongedateerd memo ‘stand van zaken Holocaust Namenmonument’ (productie 9). Zie pagina 1:

De BM heeft het volgende gemeld:

- De wegingsfactoren moeten worden meegenomen (alle 4 de criteria zouden een weging 5 kunnen krijgen)
- Hij ondersteunt het voorstel om ter wille van de “snelheid” de in de brief aan de gemeenteraad genoemde twee fasen ineen te schuiven en in een voordracht aan de gemeenteraad voor te leggen. De planning is nu dat dit in juni 2016 zou moeten plaatsvinden.

Opeens gaat snelheid dus boven zorgvuldigheid. De burgemeester ‘overruledde’ het raadsbesluit inzake de te volgen procedure.

Tussenconclusie

Doordat de door de raad vastgestelde procedure niet is gevolgd en de twee fasen waarin de besluitvorming zou plaatsvinden in elkaar zijn geschoven, is geen sprake

geweest van een *objectieve* beoordeling van de verschillende locaties. Nog voordat de methodiek was vastgesteld, is de keuze op het Weesperstraatplantsoen gevallen. Die keuze was overhaast en niet met objectieve feiten en argumenten onderbouwd.

De gebrekkige methodiek van de locatiekeuze

Daar komt bij dat het scoren van de verschillende locaties op de afzonderlijke criteria nagenoeg zonder heldere systematiek, zonder toelichting of duiding, oppervlakkig en in veel gevallen volledig onnavolgbaar is geweest. De scores voor het Weesperstraatplantsoen zijn op een aantal punten evident onjuist. Verder blijkt uit het Locatieadvies dat de methodiek niet bedoeld was om *één* locatie aan te wijzen, maar om meerdere kansrijke locaties te identificeren en te vergelijken. Een meer gedetailleerd onderzoek zou moeten volgen in de fase van het haalbaarheidsonderzoek en ontwerp, waarbij het uitdrukkelijk de bedoeling was dat voor *een aantal* locaties zo'n meer gedetailleerd haalbaarheidsonderzoek zou worden verricht (zie de toelichting op het raadsbesluit inzake de locatiekeuze, productie 4). Ik licht e.e.a. toe aan de hand van de methodiek en de toepassing daarvan op het Weesperstraatplantsoen.

De criteria voor de locatiekeuze staan beschreven in hoofdstuk 4 van het RHK-rapport 'Locatieadvies Holocaust Namen Monument in Amsterdam' d.d. 23 maart 2016 (hierna: Locatieadvies). De criteria vallen uiteen in doelcriteria (de wensen van het NAC), inpassingscriteria (is de locatie geschikt gezien vanuit het monument), omgevingscriteria (is de locatie geschikt gezien vanuit de omgeving) en haalbaarheidscriteria (technisch, financieel e.d.). De criteria worden gescoord op een zogenoemde 'korte' schaal van drie, namelijk + / o / -, volgens het Locatieadvies (p. 19) omdat het doel is kansrijke locaties te identificeren en te vergelijken; daarvoor volstaat volgens RHK een scoring *op hoofdlijnen*. Per criterium worden de standaard scores + / o / - verklaard en toegelicht (p. 19-23 van het Locatieadvies).

In hoofdstuk 5 wordt een korte beschrijving gegeven van alle potentiële locaties. Over het Weesperstraatplantsoen staat in algemene zin op p. 27:

Gezien de beperkte ruimte, de aanwezige bomen, de aanwezige monument(en) en de toegang tot de binnentuin zijn de mogelijkheden voor inpassing van een HNM monument beperkt.

De locaties worden als volgt gescoord (ongewogen matrix, p. 36 Locatieadvies):

	Wertheimpark	Weesperstraat	J.D. Meijerplein	Pf Westerman pleint.	Waterlooplein	Mr Visser Plein	Stadhuis	Nieuw Uilenburger	Holl. Schouwburg	Amstelpark	Amsterdamse Bos	Beatrixpark	Oudepark	Joodse Begraafpl. Zeeb.	Oostenpoortplein	Jacob Obrechtplein
Mogelijke oplossingsrichtingen																
In gebouw							o	o					o			
Paviljoen	o	o		o				o	o	o	o	o	o	o	o	o
Sculptuur	o	o	o	o	o	o			o	o	o	o	o	o	o	o
Doelcriteria																
Binnen Joods kwartier	+	+	+	o	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Prominente locatie / statuur	+	+	+	o	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Zichtbaar en herkenbaar vanaf openbare weg	-	+	+	+	o	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Openbaar toegankelijk	o	+	+	+	+	+	o	-	o	o	+	+	+	-	+	+
Inpassingscriteria																
Relatie Joodse erfgoed/monumenten Holocaust	+	+	+	-	o	+	o	o	+	-	o	-	-	+	-	+
Waardige en rustige herdenkplaats	o	o	o	o	-	-	o	o	+	+	+	+	o	+	-	-
Beschikbare ruimte	+	o	+	+	+	+	o	+	o	+	+	+	+	+	o	o
Afsluitbaarheid	+	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Toezicht	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Beschikbaarheid	o	+	+	o	+	+	+	-	o	+	-	o	o	-	o	-
Verkeersveiligheid	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Omgevingscriteria																
Effect op nabije functies	o	o	-	-	-	o	o	-	+	o	o	o	o	+	o	-
Effect natuur en groen	-	o	o	o	o	+	+	-	o	o	o	o	o	+	-	o
Effect op (sociale) veiligheid	o	+	o	o	-	-	o	o	o	+	+	+	+	+	-	o
Effect op stadsbeeld	o	o	o	o	-	-	o	o	o	+	o	o	o	+	-	o
Haalbaarheidscriteria																
Huizenrichting voorgesloten	+	o	-	-	+	-	+	o	o	-	-	-	-	o	-	-
Technische aspecten	-	o	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kosten/niveau gemeente	-	o	o	o	o	o	-	-	o	o	o	o	o	+	o	o
Realisatie termijn	o	o	o	o	o	o	-	o	+	o	o	o	o	o	o	o
Totaalscore	+2	+6	+3	0	0	-1	+6	-1	+7	+4	+1	0	+1	+1	-8	-5

Het Weesperstraatplantsoen behoort samen met onder meer het Stadhuis, de Hollandse Schouwburg en het Amstelpark tot de locaties waaraan de meeste punten worden toegekend. Een aantal scores bij het Weesperstraatplantsoen is echter niet conform de standaard voor de betrokken scores zoals weergegeven op p. 9-23 van het Locatieadvies, waardoor het Weesperstraatplantsoen ten onrechte zoveel punten 'scoort'. Dit betreft in de volgorde van bovenstaande matrix:

- Prominente locatie/statuur +: een + staat voor "gelegen op prominente locatie/locatie met statuur". Het Weesperstraatplantsoen, gelegen naast de drukke Weesperstraat en de ingang van de metro, is geen prominente locatie in de stad en heeft al helemaal geen statuur. De locatie is alleen 'bekend' omdat hij langs een doorgaande verkeersroute ligt. Vgl. het Mr. Visserplein, dat score o heeft gekregen. De score + is onjuist en had hooguit een o moeten zijn.
- Openbaar toegankelijk +: een + staat voor "locatie permanent vrij toegankelijk". Dat is nu het geval, maar niet na realisering van het gedenkteken dat 's avonds immers met hekken wordt afgesloten. Hier had dus, evenals bij het Wertheimpark of de Hollandsche Schouwburg, score o moeten worden gegeven.
- Relatie Joodse erfgoed/monumenten Holocaust +: een + staat voor "HNMonument in of direct naast een bekend monument van Joods erfgoed of Holocaust". Op dit moment huisvest het Weesperstraatplantsoen inderdaad een ander Joods monument, te weten het Monument van Joodse Erkentelijkheid. Dit monument moet echter wijken voor het namenmonument, dus de score had

hier hooguit 0 mogen zijn (“HNMonument nabij een bekend monument van Joods erfgoed of Holocaust”).

- Waardige en rustige herdenkplaats 0: een 0 staat voor “omgeving soms levendig, maar geschikt voor herdenking en contemplatie”. De omgeving van het Weesperstraatplantsoen is *altijd* druk, vanwege langrijdend autoverkeer en de vele fietsers (gemiddeld ruim 500 per uur) die passeren. Gezien de ligging direct naast de drukke Weesperstraat is de score – op zijn plaats (“Drukke en onrustige omgeving die minder geschikt is voor herdenking en contemplatie”). Voor herdenkingen biedt de kleine, straks volgepropte locatie helemaal geen ruimte.
- Verkeersveiligheid +: een + staat voor “locatie en omgeving HNMonument verkeersluw en verkeersveilig”. Deze score is onnavolgbaar. Als gezegd ligt de locatie langs een drukke verkeersader en een doorgaande fietsroute. Ter vergelijking: het Mr. Visserplein, waarvoor hetzelfde geldt, heeft voor verkeersveiligheid een score – (“locatie en omgeving HNMonument met druk verkeer en verkeersonveilig”). Deze score is ook voor het Weesperstraatplantsoen op zijn plaats, zeker bij het gedenkteken dat nu is vergund. Rondom het Weesperstraatplantsoen, dat na realisatie helemaal ‘gevuld’ is met de muren van het gedenkteken, is nagenoeg geen vrije openbare ruimte waarnaar bezoekers bij drukte of calamiteiten kunnen uitwijken. Zie over de verkeers(on)veiligheid hierna par. 4 onder c.
- Effect op nabije functies 0: een 0 staat voor “neutraal effect op bestaande functie en gebruik van directe omgeving”. Ook deze score is niet goed verdedigbaar. Door de omvang van het namenmonument is wat nu een openbaar plantsoen is, niet meer als zodanig te gebruiken (zie ook hierna par. 4 onder f). De bewoners van de woningen die direct uitzicht geven op het Weesperstraatplantsoen hebben straks zicht op een onregelend gedenkteken (een schreeuw, een aanklacht, een waarschuwing; een monument dat uitdrukkelijk niet moet opgaan in de omgeving – aldus het NAC in de raadscommissievergadering d.d. 15 oktober 2015) in plaats van een groen plantsoen. Dat is redelijkerwijs niet aan te merken als een neutraal effect.
- Effect natuur en groen 0: een 0 staat voor “neutraal, geen merkbaar effect”. Deze score kan niet juist zijn. Voor het gedenkteken moeten 25 bomen worden gekapt, waarvoor er slechts 8 terugkomen; het gebied transformeert van een groen plantsoen tot een stenig geheel met nog maar enkele, vanwege de muren veel kleinere bomen. Zie hierna par. 4 onder f. Dat komt overeen met score - (“negatief effect: vele bestaande bomen kappen, verkleining groen areaal”) en die score had hier moeten worden toegekend.

- Effect op (sociale) veiligheid +: een + staat voor "positief effect op sociale onveiligheid in omgeving van het HNMonument". Er is tegenwoordig, anders dan een aantal jaar geleden, geen veiligheidsprobleem in het Weesperstraatplantsoen; de opening van en aansluiting op de Hofuin heeft in dat opzicht een heel positief effect gehad. Dat effect zal worden teniet gedaan door het vergunde gedenkteken. Het namenmonument wordt aangemerkt als een kwetsbare locatie (p. 20 Locatieadvies), om welke reden de politie een nachtelijke afsluiting noodzakelijk heeft geoordeeld. Zoals hierna (par. 4 onder c) nog zal worden toegelicht, leidt ook de vormgeving van het vergunde namenmonument tot sociale onveiligheid; er zal sprake zijn van een onoverzichtelijk labyrint van hoge muren met dode hoeken op een smal, met heggen en hekken omsloten terrein dat een meter lager ligt dan het straatniveau. Daarbij past score - ("in en rondom het HNMonument sociale onveiligheid"), de score die ook is gegeven aan de vergelijkbare locaties Waterlooplein en Mr. Visserplein.
- Effect op stadsbeeld o: een o staat voor "geen effect". Deze score is evident onjuist en had score - moeten zijn ("negatief effect; verbreekt zichtlijnen, onttrekt belangrijke elementen aan het zicht"). Door de komst van het gedenkteken worden de uit cultuur-historisch oogpunt essentiële zichtlijnen tussen de Hofuin en de Weesperstraat verbroken en wordt de achterliggende historische bebouwing bijna volledig aan het zicht onttrokken. Zie uitgebreider par. 4 onder b en e.
- Kostenniveau gemeente o: een o staat voor "acceptabel kostenniveau verwacht". Inmiddels is duidelijk dat de gemeente, die het gedenkteken na realisatie van het NAC 'cadeau' krijgt, te maken zal krijgen met substantiële beheers- en onderhoudslasten die structureel op de gemeentelijke begroting zullen drukken. De score moet dan ook - zijn ("zeer hoge kosten voor de gemeente verwacht").

Een reële score volgens de – sowieso betwistbare – methodiek zou voor de locatie Weesperstraatstrook zeker 10-12 punten lager moeten zijn geweest, dus negatief. Dat geldt ook voor de gewogen score, omdat twee van de driemaal zwaarder wegende doelcriteria (de paarse balk in de matrix hieronder) een o hadden moeten scoren in plaats van een +, hetgeen neerkomt op een correctie van -6 punten. Een reële score conform bovenstaande had voor de Weesperstraatstrook in de gewogen matrix tot een score tussen de 2 en -2 punten moeten leiden, waarmee de Weesperstraatstrook tot één van de laagst scorende locaties zou hebben behoord, zie de gewogen matrix op p. 39 van het Locatieadvies (met correcties):

	Wertheimpark	Weesperstraat	J.D. Meijerplein	Pf. Westerman Pleint.	Wolfslootplein	Mt. Vlieter Plein	Stadhuis	Nieuw IJzerst. straat	Holl. Scheepvaart	Amstelpark	Amsterdamse Bos	Beethov. park	Oudorpark	Joachim Ringdijk Park	Ouderslootpark	Jacob Obertopplein	
Mogelijke oplossingsrichtingen																	
In gebouwen																	
Pruijzen	0	0		0									0				0
Sculptuur	0	0	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0	0
Doelcriteria																	
Binnen Joods kwartier	+	+	+	0	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Prominente locatie / status	+	+	0	+	0	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+
Zichtbaar en herkenbaar vanaf rijbare weg	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+
Duidbaar toegankelijk	0	+	0	+	+	+	+	0	-	0	0	+	+	+	+	+	+
Inpassingscriteria																	
Balustrade afgesloten monumentaal Holocaust	+	+	0	+	-	0	+	0	0	+	-	0	-	-	+	+	+
Waardige en rustige herdenkplaats	0	0	-	0	0	-	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Beschikbare ruimte	+	0	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	0
Afnutbaarheid	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0
Toegankelijk	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Bereikbaarheid	0	+	+	0	+	+	+	+	-	0	+	0	0	+	0	0	-
Verkeersveiligheid	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Omgevingscriteria																	
Effect op nabije functies	0	0	-	-	-	-	0	0	-	+	0	0	0	0	+	0	-
Effect natuur en groen	-	0	-	0	0	0	+	+	+	-	0	0	0	0	+	+	0
Effect op sociale veiligheid	0	+	+	0	0	-	-	0	0	0	+	+	+	+	+	+	0
Effect op stadbeeld	0	0	-	0	0	-	-	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0
Haalbaarheidscriteria																	
Historische binding omringingsomgeving	+	0	-	-	+	-	+	0	0	-	+	-	-	-	0	-	-
Technische aspecten	-	0	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Architectuur gemeente	-	0	-	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	+	0	0	0
Realiseerbaarheid	0	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaalscore	+4	+14	+11	+4	+6	+5	+8	-5	+7	+2	+1	-2	-1	-7	-12	-9	

Tabel wijzigingsmatrix, de scores in de poerse balk tellen 3 maal zo zwaar

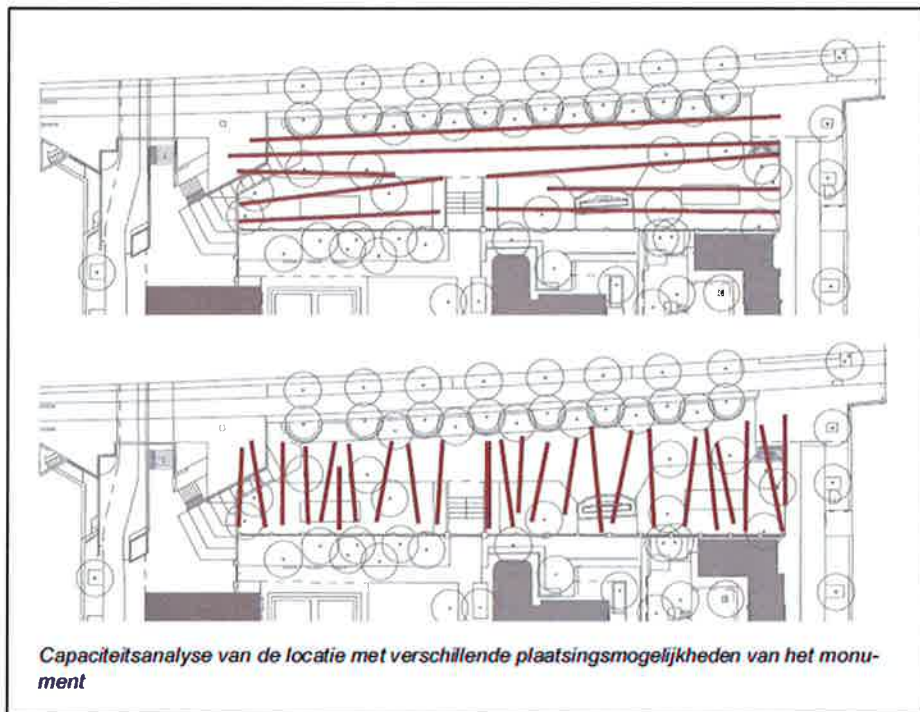
Voor zover in reactie op deze correcties naar voren zou worden gebracht dat een aantal criteria door RHK zijn gescoord zoals ze zijn gescoord omdat er destijds nog geen concreet ontwerp was en dus deels nog niet bekend kon zijn welke effecten zich zouden kunnen voordoen, onderstreept dit de relevantie van de bezwaren tegen de door het bestuur gevolgde procedure. De scoring door RHK was slechts bedoeld als een scoring op hoofdlijnen. Deze scoring had nooit ten grondslag mogen worden gelegd aan de definitieve locatiekeuze, wat ten onrechte wel is gebeurd. Er is na deze scoring op hoofdlijnen immers uitsluitend voor de Weesperstraatstrook een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd; de raad heeft door het ontbreken van haalbaarheidsonderzoeken naar andere kansrijke locaties dus niet eens de mogelijkheid gehad een andere locatie dan de Weesperstraatstrook in overweging te nemen. De bezwaarden kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat in het Locatieadvies op aandringen van het NAC, dat na het échec van het Wertheimpark een sterke voorkeur voor het Weesperstraatplantsoen had uitgesproken, doelbewust naar de locatie Weesperstraatstrook toe is geredeneerd.

Het haalbaarheidsonderzoek

De gemeentelijke dienst Ruimte en Duurzaamheid heeft het haalbaarheidsonderzoek verricht met een tweeledig doel: (nader) te onderzoeken of de locatie Weesperstraatstrook geschikt is voor een namenmonument en inzichtelijk te maken welke randvoorwaarden en uitgangspunten noodzakelijk zijn voor een goede inpassing in de omgeving (aldus p. 5 van het rapport "Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat", concept (hierna: de Haalbaarheidsstudie; behoort bij het bestreden besluit)):

Doel
 Het doel van deze haalbaarheidsstudie is te onderzoeken of de locatie Weesperstraat geschikt is voor het Namenmonument. Ook wordt inzichtelijk gemaakt welke randvoorwaarden en uitgangspunten noodzakelijk zijn voor een goede inpassing in de omgeving.

Volgens de Haalbaarheidsstudie (p. 23 en p. 31) is de omvang van de locatie, die 20 meter breed is en 80 meter lang, "juist groot genoeg" voor een toekomstig namenmonument van ca. 400 meter lengte:

Deze conclusie, waarbij nog wordt opgemerkt dat de maat van 400 meter 'indicatief' is, verbaast niet; er was immers al een voorkeur voor deze locatie uitgesproken. Uit het Locatieadvies blijkt overigens dat die 400 meter als maximum moet worden beschouwd. Blijkens het Locatieadvies zou namelijk afhankelijk van de beschikbare locatie en het specifieke ontwerp 100 tot 380 meter muurlengte nodig zijn voor het weergeven van de namen (aldus de conclusie op p. 17).

Ten tijde van het opstellen van deze studie was er nog geen ontwerp voor het gedenkteken. Een toets van het ontwerp voor deze locatie, zoals RHK in opdracht van de gemeente eind 2014 wel voor het Wertheimpark heeft verricht (de 'Studie Effecten Holocaustnamenmonument in het Wertheimpark d.d. 24 november 2014), heeft voor het Weesperstraatplantsoen nimmer plaatsgevonden.

Voor de werkelijke inpasbaarheid is daarom vooral het tweede deel van de Haalbaarheidsstudie van belang. Daarin worden de (stedenbouwkundige)

randvoorwaarden voor de inpassing geformuleerd (hoofdstuk 6, p. 25-27). Deze randvoorwaarden betreffen onder meer de maximale hoogte, mede in verband met de te behouden essentiële zichtrelatie tussen de Weesperstraat en de tuin van de Diaconie (ook wel Hoftuin), de routing, behoud van de bestaande niveaoverschillen in het gebied, minimale doorloopbreedte van het trottoir, verlichting, te handhaven bomen en de sociale veiligheid. Deze randvoorwaarden moeten waarborgen dat het namenmonument, waarvoor als gezegd ten tijde van de besluitvorming over de locatie nog géén ontwerp bestond, uiteindelijk ook daadwerkelijk goed kan worden ingepast in de omgeving.

Het locatiekeuzebesluit van de raad is mede gebaseerd op deze Haalbaarheidsstudie. Uit het locatiekeuzebesluit volgt dat de stedenbouwkundige randvoorwaarden in acht moeten worden genomen. Zie de onderbouwing van het locatiekeuzebesluit (productie 13; p. 3, ad 3):

Ad 3. De conclusie uit het rapport "Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat" is dat de Weesperstraatstrook om meerdere redenen geschikt is voor de plaatsing van het Namenmonument, wel dienen de in het rapport genoemde randvoorwaarden in acht genomen te worden.

Dit is ook aan de omwonenden meegedeeld tijdens de informatieavond op 31 mei 2016 (zie p. 1 van het verslag, productie 12).

Het ontwerp van Libeskind waarvoor de vergunning is verleend voldoet op een aantal essentiële onderdelen echter niet aan de stedenbouwkundige randvoorwaarden (zie de gronden hierna). Dat desondanks een omgevingsvergunning voor dit ontwerp is verleend, maakt de gebrekkige besluitvorming over de locatiekeuze voor de omwonenden extra wrang. Zij zijn in mei 2016 geconfronteerd met het feit dat de Weesperstraatstrook als voorkeurslocatie werd aangewezen, op basis van een (deels arbitraire) scoring op hoofdlijnen zonder dat al iets bekend was over het beoogde ontwerp. Hun enige bescherming lag nog in de stedenbouwkundige randvoorwaarden die tegelijkertijd werden vastgesteld. Die randvoorwaarden zijn door het ontwerp vervolgens echter met voeten getreden en ten onrechte is de aanvraag niet aan de randvoorwaarden getoetst. Ook in retrospectief pakt de besluitvorming inzake de locatie dus uiterst onzorgvuldig uit.

b. het gedenkteken is te hoog en kolossaal, in strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden die voor deze locatie zijn vastgesteld

De sculpturen waaruit het gedenkteken is samengesteld, zijn op veel plekken *twee tot drie keer zo hoog* als de maximum hoogte die als randvoorwaarde is gesteld. Die maximum hoogte is aan de randen aan weerszijden (de korte kanten van de locatie) op circa 3 meter gesteld, wat overeenkomt met de hoogte van de eerste

bouwlaag van de aanliggende bebouwing, en aan de voorzijde/Weesperstraatzijde op circa 2 meter. Zie de verbeelding van deze hoogtes op p. 25 van de Haalbaarheidsstudie:

Maximale hoogte aan de randen en in het midden van de locatie

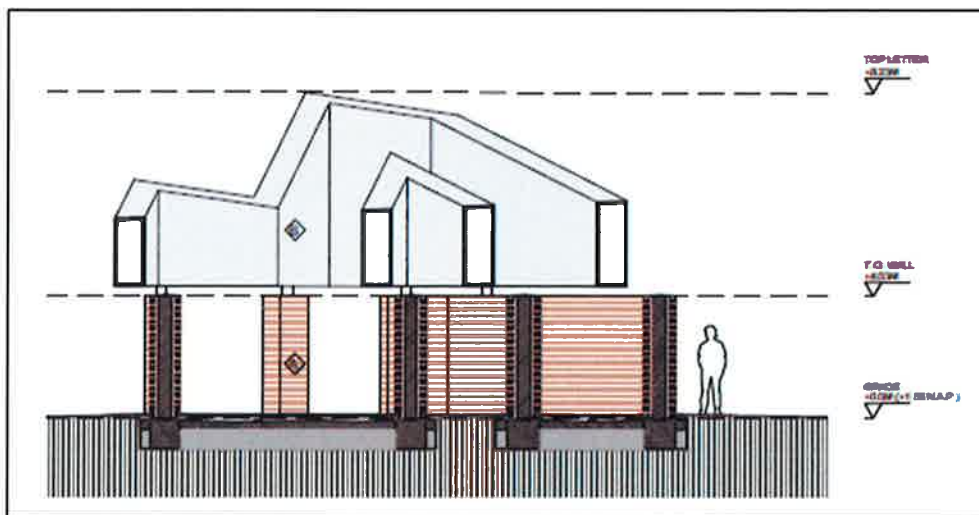
De hoogte is gemaximeerd om de uit cultuurhistorisch oogpunt essentiële zichtrelatie tussen de Weesperstraat en de tuin van de Diaconie in stand te laten, zie p. 27 van de Haalbaarheidsstudie:

Zichtrelatie

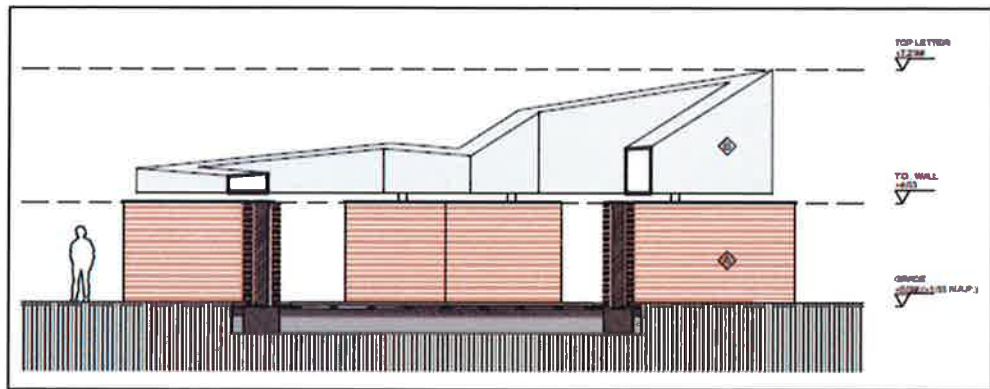
Voor de inpassing van het Namenmonument op deze locatie is het essentieel dat de zichtrelatie tussen de straat en de tuin van de Diaconie in stand blijft. De toegangspoort en de centrale as van de tuin moeten vanaf de Weesperstraat waarneembaar blijven. Dat kan op verschillende manieren: door het positioneren van het namenmonument haaks/schuin op de straatrichting of door de bouwhoogte beperkt te houden tot ca. 3 meter aan weerszijden van de locatie en tot ca. 2 meter gemeten vanaf het niveau van het plantsoen ter hoogte van entree van de tuin. De hoogte van 3 meter komt overeen met de hoogte van de eerste bouwlaag van de aanliggende bebouwing.

Het beoogde gedenkteken bestaat uit vier letters die bestaan uit muren die niet uitsluitend haaks/schuin op de straatinrichting staan. Over de hele lengte van de locatie staan bouwwerken die beduidend hoger zijn dan 2-3 meter; het vergunde gedenkteken doet die zichtrelatie door zijn hoogte en omvang dus volledig teniet.

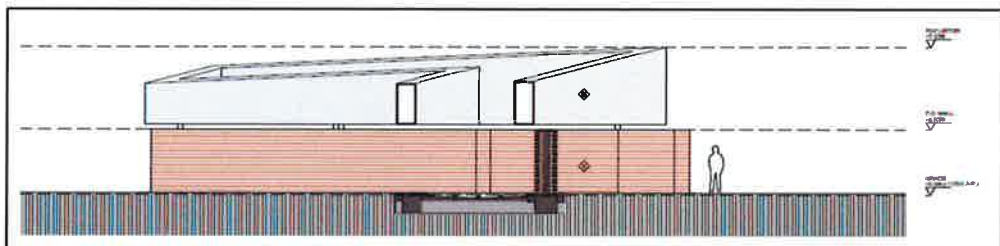
De exacte hoogte van het gedenkteken laat zich niet eenvoudig aflezen uit de tekeningen, vanwege de hoogteverschillen in het plangebied en de gebruikte parameters op de tekeningen. Een zichtlijnenstudie ontbreekt. Duidelijk is evenwel dat de roestvrijstalen sculpturen vrijwel overal hoger dan 2,5-3 meter zijn en op veel plaatsen olopend tot bijna 7 meter reiken op het niveau van het plantsoen, dus tot bijna 6 meter gezien vanaf het gemiddeld 1 meter hoger liggende niveau van de Weesperstraat. Dat is de hoogte van twee bouwlagen, wat goed te zien is op de bij de vergunning gevoegde tekeningen van de sculpturen:

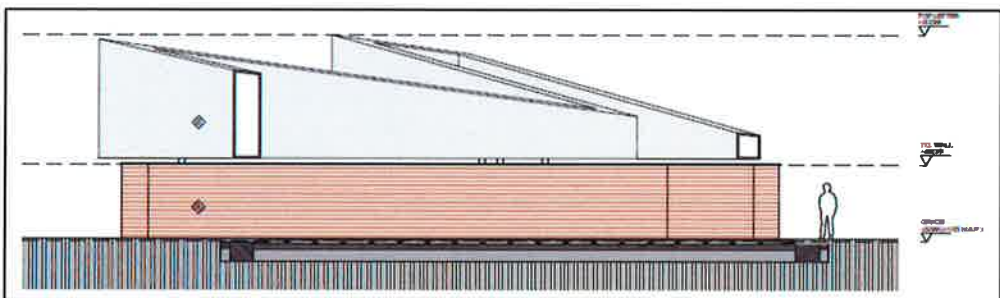
Lamed, uitsnede uit tekening 310 A

Zain, uitsnede uit tekening 311 A

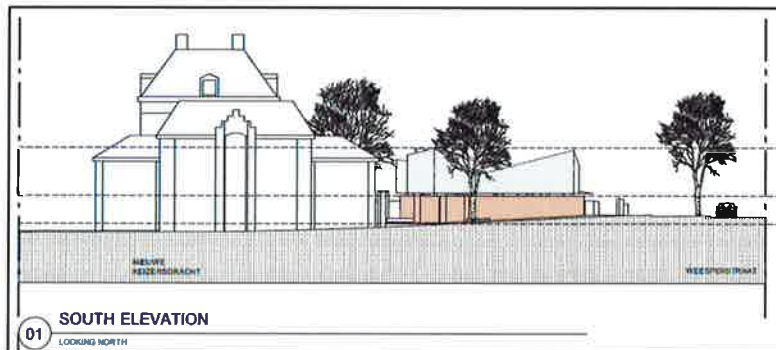

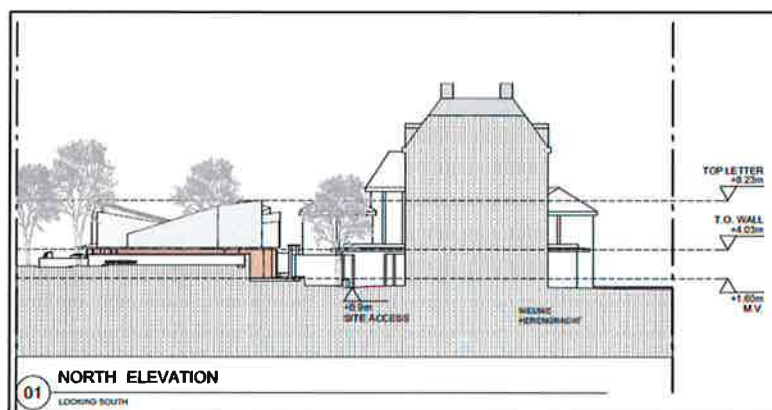
Kaf, uitsnede uit tekening 312 A

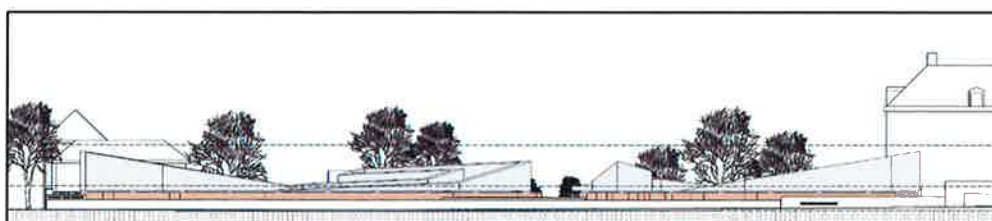
Resh, uitsnede uit tekening 313 A

Ook de zijanzichten illustreren hoe hoog en kolossaal het gedenkteken is (uitsneden uit tekening 400 B resp. 401 B):

Vanaf de Weesperstraat is het zicht op de Hoftuin door het gedenkteken vrijwel volledig onttrokken:

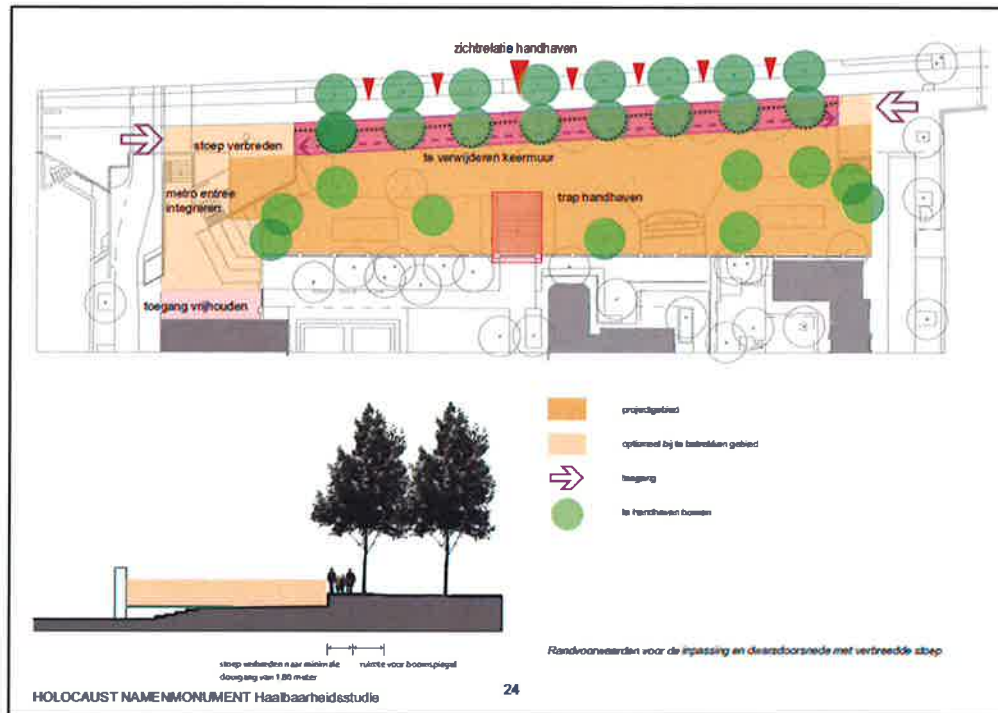

(bron: p. 26 van de tekeningenset behorend bij de vergunning (tekening 400 B))

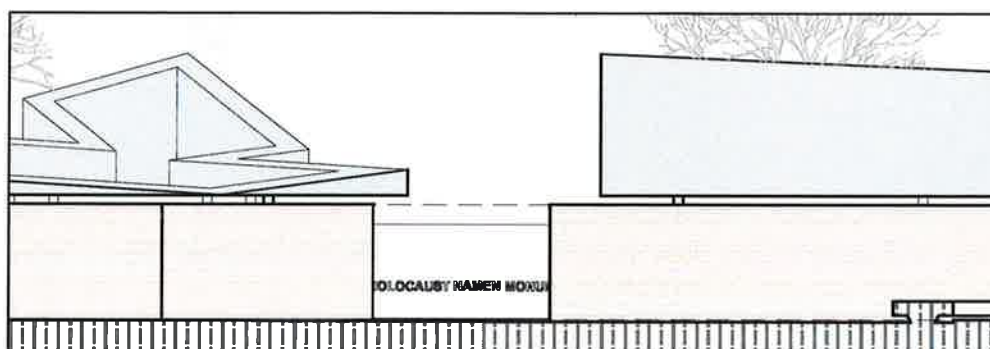
Dit is in strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden, waarin voor de inpasbaarheid als eis een hoogte van maximaal één bouwlaag is gesteld. Aangezien het gedenkteken niet haaks op de straattrichting is gepositioneerd, in welk geval er *langs* de muren naar de tuin zou kunnen worden gekeken, is er geen grond om van de genoemde maxima af te wijken. Bezwaarden wijzen erop dat in de ruimtelijke onderbouwing in het geheel niet wordt ingegaan op de afwijkende bouwhoogte en dat dus niet is gemotiveerd waarom deze inbreuk ruimtelijk aanvaardbaar zou zijn. Nogmaals, een zichtlijnenstudie ontbreekt. Er wordt onder het kopje Welstand slechts – en nogal eufemistisch – gesteld dat het ontwerp “op hoofdlijnen” voldoet aan de ruimtelijke voorwaarden (p. 16 ruimtelijke onderbouwing). Die bewering is evident niet juist, zoals bovenstaande tekeningen illustreren.

Het lijkt erop dat de initiatiefnemer meent dat kan worden volstaan met behoud van zicht op de toegangspoort van de Hoftuin en de centrale as van die tuin (vgl. p. 10 van de ruimtelijke onderbouwing: “De toegangspoort en de centrale as van de tuin moeten vanaf de Weesperstraat waarneembaar blijven.”). Dat is echter onjuist, want een te beperkte uitleg van de stedenbouwkundige randvoorwaarde inzake de zichtrelatie. Poort en centrale as moeten inderdaad waarneembaar blijven, maar de essentiële zichtrelatie tussen de straat en de tuin is daar niet toe beperkt. Het gaat vanzelfsprekend ook om het zicht op de tuin en de achterliggende historische bebouwing, in het bijzonder de Hermitage. Zie de visualisatie van de maximale

bouwhoogte op p. 25 van de Haalbaarheidsstudie, die reeds op p. 23 van dit bezwaarschrift staat alsmede onderstaande verbeelding van de stedenbouwkundige randvoorwaarden (op p. 24 van de Haalbaarheidsstudie). De rode pijlen geven de te handhaven zichtrelatie aan, die dus duidelijk niet beperkt is tot de toegangspoort van de Hoftuin:

De essentiële zichtrelatie tussen de straat en de tuin werkt bovendien twee kanten op. Niet alleen het zicht vanaf de Weesperstraat naar de Hoftuin, maar ook het zicht vanaf de Hoftuin naar de Weesperstraat moet in voldoende mate behouden blijven (vgl. p. 27 van de Haalbaarheidsstudie: "het [is] essentieel dat de zichtrelatie tussen [curs. ABB] de straat en de tuin van de Diaconie in stand blijft"). Bezoekers van de Hoftuin hebben vanaf de entree van de Hoftuin echter, anders dan in de ruimtelijke onderbouwing wordt beweerd (op p. 26), geen directe verbinding met en geen zicht op de Weesperstraat. Zij kijken vanuit die entree namelijk uit op een stalen wand van 2,05 m hoog met de woorden 'Holocaust Namen Monument', zoals onderstaande (vergrote) uitsnede uit tekening 401 B met het 'zicht' vanuit de Hoftuin laat zien:

Vanuit de Hoftuin, die een (1) meter lager ligt dan het terrein met het gedenkteken, is van de twee meter hoger gelegen Weesperstraat niets meer te zien.

Conclusie: er is niet voldaan aan de stedenbouwkundige randvoorwaarde dat de essentiële zichtrelatie tussen de Weesperstraat en de tuin van de Diaconie in stand blijft.

c. het gedenkteken is onveilig

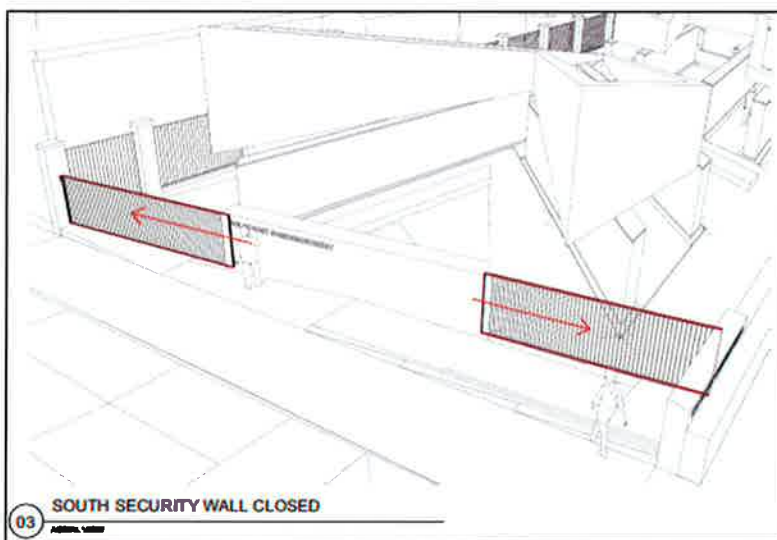
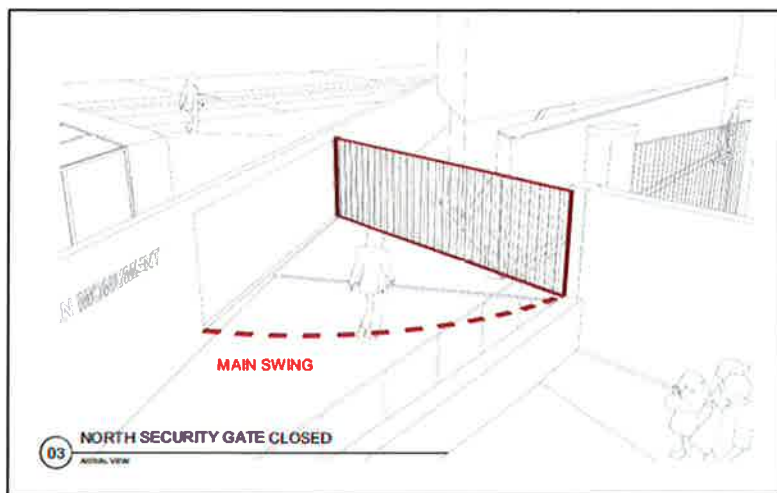
Het ontwerp van Libeskind is in verschillende opzichten – in strijd met de randvoorwaarden – niet veilig is. Dit ontwerp leidt tot sociale onveiligheid, bezoekers kunnen het gebied in geval van paniek en/of een calamiteit niet veilig verlaten en er is sprake van verkeersonveiligheid. Ter onderbouwing verwijzen bezwaarders mede naar bijgevoegde analyse van het Delft Safety & Security Institute (hierna: rapport TU Delft; **productie 17**) en de verkeerskundige toets van stedenbouwkundige E. van Voskuilen (hierna: Van Voskuilen; **productie 18**).

Sociale onveiligheid

In de Haalbaarheidsstudie wordt de randvoorwaarde inzake sociale veiligheid als volgt verwoord (p. 27):

Sociale veiligheid
 Het monument moet zowel vanaf de Nieuwe Heren- als vanaf de Nieuwe Keizersgracht goed toegankelijk zijn. De ruimte tussen verschillende delen van het monument moet goed zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte. Vermijden moet worden dat grote onoverzichtelijke besloten delen ontstaan, deze zijn gevoelig voor vandalisme en ongewenst gebruik. Een doorgaande route door of langs het monument, zonder doodlopende stukken, is daarom voorwaarde. De toekomstige ligging van het monument t.o.v. het straatpeil van de Weesperstraat is gunstig voor het zicht vanaf de straat.

Het vergunde gedenkteken is niet sociaal veilig conform deze randvoorwaarde. Dit blijkt alleen al uit het feit dat de Amsterdamse politie het nodig heeft geacht om het gedenkteken 's avonds met hekken af te sluiten en dag en nacht met camera's te beveiligen. Zie naast de plattegrond van het gedenkteken ook onderstaande uitsneden uit de gewaarmerkte bouwtekeningen (01 A resp. 02 A):

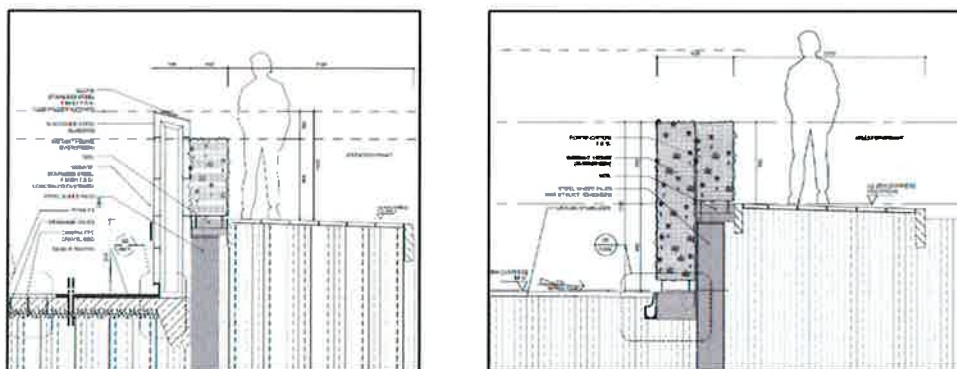
Aldus ontstaat een grotendeels ommuurd, afgesloten en beveiligd complex van hoge muren en onoverzichtelijke hoeken dat de (gevoelens van) onveiligheid juist vergroot. Vgl. het rapport Locatieadvies, waarin op p. 27 over een dergelijk bouwwerk op een andere openbare locatie wordt opgemerkt: “Een ommuurd element op het plein is om redenen van sociale veiligheid (...) minder wenselijk.” Als onderdeel van de openbare ruimte, wat het gebied volgens de gemeente namelijk blijft, is dit ontwerp dus totaal ongeschikt.

Ook de beklemmende sfeer en de desoriëntatie die het gedenkteken volgens initiatiefnemer NAC moet oproepen, creëert een ernstig gebrek aan sociale veiligheid.⁹ Zowel overdag als 's nachts is de ruimte tussen de verschillende delen

⁹ Vgl. de conclusie van RHK over het eerdere ontwerp van Libeskind in de Studie effecten Holocaustnamenmonument in het Wertheimpark Amsterdam d.d. 24 november 2014, p. 29: “Het gevoel van opsluiting en dreiging dat het ontwerp oproept past wellicht bij emoties die de ontwerper doelbewust heeft willen oproepen. Beoordeeld als onderdeel van de openbare

vanaf de openbare ruimte (zoals de Weesperstraat) door de hoogte en de hoekvormen van de muren en sculpturen nagenoeg niet zichtbaar, wat in strijd is met de randvoorwaarden uit de Haalbaarheidsstudie. Dit vergroot de kwetsbaarheid van het gedenkteken en de bezoekers en vormt daarmee een reële bedreiging van de veiligheid van de directe omgeving.

De hekken bieden bovendien slechts schijnveiligheid, omdat de beukenhaag die het gedenkteken volgens de tekeningen moet scheiden van de Weesperstraat voor ongewenste bezoekers en personen met kwaad in de zin geen onneembare hindernis vormt. Vanaf de Weesperstraat is de haag volgens de vergunning maximaal 85 cm hoog (dus heuphoogte), vanaf het niveau van het gedenkteken maximaal 1,75 meter (zie onderstaande uitsneden uit gewaarmerkte tekening 330 A resp. 331 B):

Ook de hekken waarmee het gebied 's avonds wordt afgesloten vormen geen onneembare hindernis. Geenszins is dan ook uitgesloten dat zich na de nachtelijke afsluiting personen kunnen en zullen ophouden tussen de muren van het gedenkteken, waarop dan nauwelijks zicht bestaat en door de nachtelijke afsluiting niet goed kan worden ingegrepen. En indien dat gebeurt, gaat de gemeente dan alsnog (hoge) hekken langs de Weesperstraat plaatsen, met als gevolg nog meer inbreuk op het zicht op de Hofstuin? Krijgt het gebied dan nog meer de uitstraling van een donkere, afgesloten enclave?

Terzijde wijzen bezwaarden erop dat de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) in de vergadering van 13 december 2017 slechts onder voorwaarden akkoord is gegaan met de aangevraagde wijze van afsluiting van het monument (zie p. 9 van het besluit):

ruimte dat aan algemeen geldende eisen moet voldoen, kan dit ontwerp niet anders dan totaal ongeschikt aangemerkt worden."

Conclusie
 De aanpassing aan de afsluiting levert een verbetering op ten opzichte van het vorige plan. Als voorwaarde stelt de commissie dat de hoeveelheid tekst op de muur vermindert en het ontwerp van het hekwerk, dat uit de muur schuift, nog wordt aangepast. Een mock-up, waarin de materialisering, detaillering en de posities van de benodigde camera's worden getoond, zal nog ter beoordeling worden voorgelegd.
 De drie naamsaanduidingen zijn nooit tegelijkertijd zichtbaar en daarmee akkoord. Het type en de maat van de bomen met een lichte kroon sluiten goed aan bij het ontwerp van het monument.

Het ontwerp van het hekwerk moet dus nog worden aangepast en ook andere details rond het gedenkteken moeten nog ter beoordeling worden voorgelegd. Bezwaarden merken op dat de bij de vergunning behorende tekeningen dateren van 5 december 2017; die betreffen dus het ontwerp waarop de CRK nog kritiek had. Zie hierover meer in detail het overzicht traject besluitvorming (productie 3, p. 11-12). Wanneer vinden bedoelde aanpassingen dan plaats? En waarom zijn de door de CRK gestelde voorwaarden niet als voorschrift in de vergunning opgenomen? Het is in strijd met de rechtszekerheid dat niet duidelijk is wat er nu precies is vergund.

De hoogte, de vormgeving en de nachtelijke afsluiting van het gedenkteken op deze – door het nagenoeg ontbreken van vrije openbare ruimte er omheen – *ingesloten* locatie leiden tot *onveiligheid*. Bezwaarden achten de bewering in de ruimtelijke onderbouwing (p. 26) dat in het ontwerp rekening is gehouden met sociale veiligheid en de 'conclusie' dat een goed woon- en leefklimaat ter plaatse van het gedenkm Monument kan worden gegarandeerd dan ook onbegrijpelijk. Van een open wandelplantsoen, dat een natuurlijke overgang biedt tussen de drukke Weesperstraat en de rustige Hoftuin, transformeert het Weesperstraatplantsoen tot een onoverzichtelijk, besloten en beklemmend gebied, dat criminaliteit kan en zal uitlokken. *Dit gedenkteken leidt uitsluitend tot meer sociale onveiligheid dan er nu is en tot een verslechtering van het woon- en leefklimaat in de omgeving van het Weesperstraatplantsoen. Zie ook hierna onder f.*

Onveilig in geval van paniek en/of calamiteiten, vanwege ontoereikende vluchtmogelijkheden

In de ruimtelijke onderbouwing wordt geen enkele aandacht besteed aan de veiligheid in geval van calamiteiten, zoals de vluchtwegcapaciteit (botsende bezoekersstromen?) en dergelijke. Het NAC zou in overleg zijn met instanties over een calamiteitenplan (ruimtelijke onderbouwing, p. 26), maar dat is het paard achter de wagen spannen. Reeds tijdens het ontwerpproces van het gedenkteken voor deze locatie had dit moeten worden onderzocht. Uit het rapport van de TU Delft blijkt dat er in dat opzicht serieuze risico's kleven aan het vergunde ontwerp. De TU Delft wijst onder meer op het gevaar van stuwing, door de kanalisering van bezoekersstromen in de langwerpige vorm van het gedenkteken (p. 2-3 rapport):

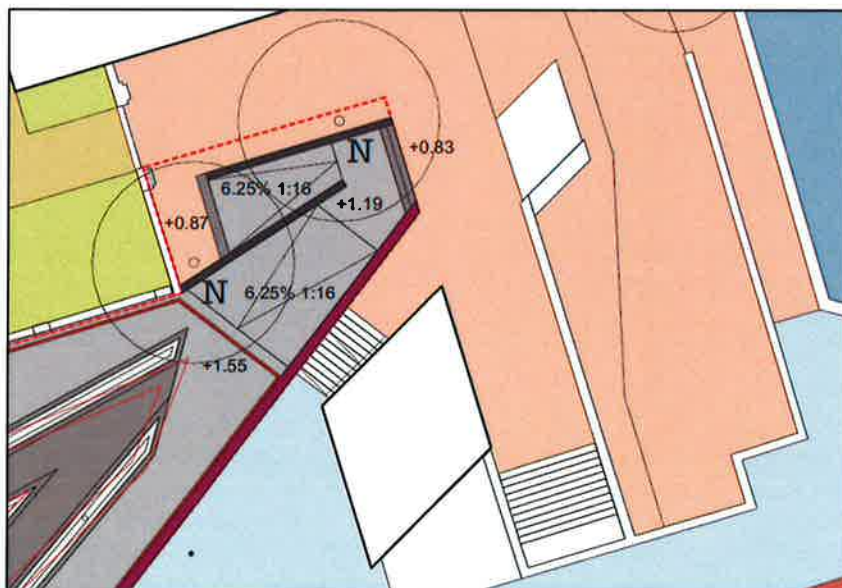
Overdag worden bewegingen van **bezoekers gekanaliseerd** door de langwerpige vorm van het monument. In geval van een calamiteit kunnen de meeste bezoekers (kinderen, ouderen, de meeste volwassenen) het monument niet verlaten aan de kant van de Weesperstraat. Aan de kant van de Hof-tuin vormt het hek een belemmering, met dien verstande dat in het midden zich de toegang tot de Hof-tuin bevindt. Wanneer het erg druk is en er paniek ontstaat, dan kan er stuwning optreden van vluchtende bezoekers richting de ingang van de Hof-tuin.

Een soortgelijke **stuwning** kan met name ook optreden aan de noordzijde van het monument. De toegang/uitgang wordt daar sterk beperkt door de trap en scheidingswand die mede de toegang afbakenen tot de verlaagde metro-ingang Waterlooplein/Weesperstraat. Een zeer ongewenste situatie kan ontstaan wanneer bezoekers het monument langs deze uitgang willen ontvluchten en tegelijkertijd grote aantallen passagiers uit de metro naar boven komen.

Ook aan de zuidzijde kan zich stuwning van mensenmassa's voordoen door de omgekeerde V-vorm van het 'onderste' bouwwerk, waardoor er slechts 2 smalle openingen zijn tussen het monument en het hekwerk van de Hof-tuin en de scheidingsmuur met de Weesperstraat.

Rondom het gedenkteken is nagenoeg geen (openbare) ruimte om mensen veilig op te vangen, zeker op momenten dat de (particuliere) Hof-tuin is afgesloten. Ook voor hulpdiensten is het gedenkteken slecht toegankelijk. Dat valt niet achteraf op te lossen met een calamiteitenplan.

Verder betwisten bezwaarden dat is voldaan aan de randvoorwaarde dat het monument goed toegankelijk is. 'Goed' is de toegang vanaf de Nieuwe Herengracht namelijk niet te noemen. Deze zijde heeft een rolstoelvriendelijke ingang, met een hellingbaan, maar de ingang is mede daardoor onverantwoord smal en voorzien van een scherpe bocht (zie onderstaande uitsnede uit gewaarmerkte tekening 6):

Mocht bijvoorbeeld paniek uitbreken, dan is deze ingang – voor bezoekers met rolstoelen, rollators en kinderwagens – bestaand uit een smalle hellingbaan met een scherpe bocht – nauwelijks geschikt om een snelle, veilige aftocht te waarborgen.

Vgl. het rapport Van Voskuilen (p. 2): “de vooral voor rolstoelers bedoelde hellingbaan aan de zijde van de Nieuwe Herengracht is wegens ruimtegebrek ongemakkelijk opgevouwen om voldoende lengte te krijgen.”

Van een doorgaande route door of langs het monument zoals is bedoeld in (de randvoorwaarden van) de Haalbaarheidsstudie, is geen sprake; óf je loopt geheel aan het gedenkteken voorbij over de stoep langs de Weesperstraat óf je moet via één van de twee ingangen het terrein betreden om er zigzaggend langs de muren en sculpturen aan de andere kant weer uit te gaan. Halverwege biedt alleen de uitgang via de Hofuin een optie, waarbij bezwaarden erop wijzen dat de Hofuin particulier terrein is en dat de Diaconie zich het recht voorbehoudt om de tuin af te sluiten. Van eenzijdige toegankelijkheid, zoals in de ruimtelijke onderbouwing wordt gesuggereerd (op p. 26), is zeker geen sprake, want vanaf de Weesperstraat is er geen toegang tot het gedenkteken.

Dit gebrek aan toegang vanaf de Weesperstraat roept, in combinatie met de lagere ligging ten opzichte van de Weesperstraat, de vraag op hoe veilig het gedenkteken overdag eigenlijk is. Er is in tijden van terrorismedreiging niet veel fantasie voor nodig om te bedenken wat er vanaf de hoger gelegen Weesperstraat zou kunnen gebeuren. Maar ook als door een misplaatste grap op een drukke dag paniek zou uitbreken, kunnen de bezoekers van het gedenkteken geen kant op. Een incident met slachtoffers zal enorme impact hebben op de omwonenden en andere buurtgenoten. De veiligheid van bezoekers van het gedenkteken raakt dus ook hun belangen.

Verkeersonveiligheid; stoepbreedte Weesperstraat is ontoereikend

Uit de stedenbouwkundige randvoorwaarden volgt dat de vrije doorloopbreedte van de stoep parallel aan het gedenkteken langs de Weesperstraat minimaal 1,80 meter moet zijn. Een breedte van 3,60 meter verdient echter de voorkeur, aldus de Haalbaarheidsstudie (p. 25). Volgens de ruimtelijke onderbouwing (p. 21) krijgt het trottoir “een gemiddelde breedte van 2 meter”. Geen van de tekeningen biedt echter uitsluitend over de exacte breedte van de stoep na realisatie van het monument, dus dit is geenszins zeker. Zelfs als de stoep 2 meter breed zou zijn – waarbij bezwaarden nog opmerken dat de randvoorwaarde de vrije *doorloopbreedte* betreft, dus dat een overhangende haag feitelijk een bredere stoep nodig maakt – is dat beduidend smaller dan de aanbevolen 3,60 meter. Niet is onderbouwd waarom van het advies uit de Haalbaarheidsstudie en van het gemeentelijk beleid ter zake, dat bij drukke publiekstrekkingen een stoepbreedte van 3,60 meter behelst (aldus de gemeente zelf in de Haalbaarheidsstudie, p. 30), is afgeweken.

Voor een bredere stoep is naar de mening van bezwaarden alle aanleiding, omdat het naastgelegen fietspad een drukke, doorgaande verkeersroute is waarvan per uur ruim 500 fietsers gebruik maken. Voetgangers die voor elkaar uitwijken, zullen

bij een smal voetpad eerder op het fietspad stappen, met alle risico op botsingen met fietsers van dien. In het geval van toeristen is dat zelfs een reëel gevaar, omdat die veelal niet bedacht zijn op (de snelheid van) de Amsterdamse fietsers en zonder op of om te kijken een fietspad opstappen – ook bijvoorbeeld om een foto te maken. Ook fietsers stappen wellicht af om vanaf de stoep naar het gedenkteken te kijken. Verder lopen voetgangers in een trechter, omdat de stoep langs de Weesperstraat smaller is dan de trottoirs van de naastgelegen bruggen (Van Voskuilen, p. 3).

De stoep moet ruimte bieden aan de voetgangersstromen in de toekomstige situatie; op drukke dagen worden 200 bezoekers per uur verwacht (wat er bij groepsgewijs bezoek makkelijk veel meer zouden kunnen zijn). Verder wordt melding gemaakt van schoolreisjes, georganiseerde (bus)reizen en herdenkingsdagen (ruimtelijke onderbouwing, p. 18). Te verwachten valt inderdaad dat veel bezoekers niet een voor een, maar juist met meerdere personen tegelijk of in grote groepen naar het gedenkteken zullen komen (rapport Van Voskuilen, p. 3). Daarbij wijst Van Voskuilen erop dat bij het monument, een indrukwekkende plek voor overpeinzing en bewustwording, de alertheid van de bezoekers voor de omgeving zal afnemen (t.a.p.). Voor groepen bezoekers – laat staan voor twee elkaar tegemoetkomende groepen – is een stoep van 1,80 meter niet veilig.

Dit alles in aanmerking nemend is de beoogde stoepbreedte uit een oogpunt van (verkeers)veiligheid ontoereikend. In de Haalbaarheidsstudie is opgemerkt dat afhankelijk van de gekozen ontwerprichting zal moeten worden gestreefd naar maximalisatie van de stoepbreedte (p. 25). Bij het nu vergunde ontwerp loopt parallel aan de stoep een afscheiding en is er vanaf de dus stoep geen enkele uitwijkmogelijkheid richting gedenkteken; bij dit ontwerp is maximalisatie richting de voorkeursstoepbreedte van 3.60 meter dus noodzakelijk. Vgl. ook de analyse van Van Voskuilen, die een breedte van 5 meter aanbeveelt.

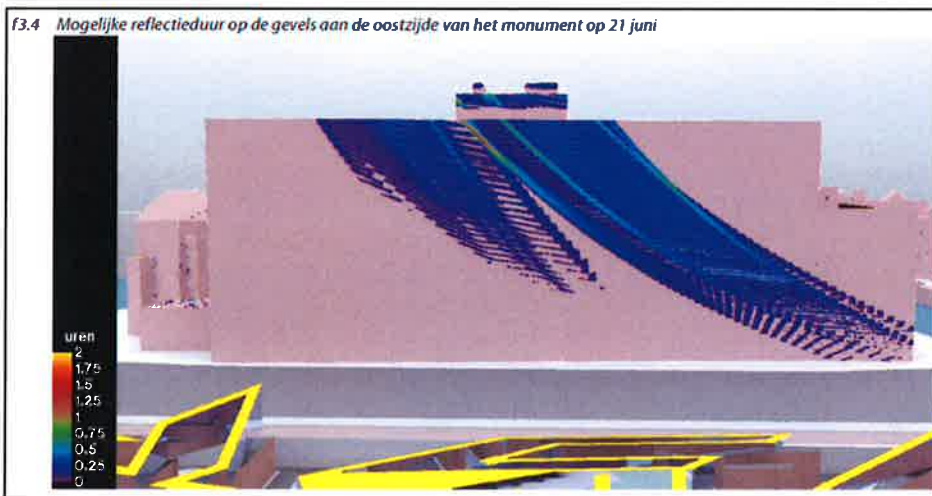
Voor zover zou worden betoogd dat er bij een bredere stoep dan thans is voorzien onvoldoende ruimte voor het gedenkteken resteert, illustreert dat de ongeschiktheid van het Weesperstraatplantsoen voor het door het NAC gewenste namenmonument.

d. de materiaalkeuze voor het gedenkteken brengt onevenredige hinder door reflecties mee

Onderdeel van het gedenkteken zijn hoge, roestvrijstalen sculpturen die dusdanig worden gepolijst dat zij de omgeving spiegelen. De ontwerper noemt deze sculpturen 'letters of reflection'. De beoogde spiegeling is zo sterk, dat het nodig was een reflectiestudie te laten verrichten (Peutz-rapport 'Onderzoek naar mogelijke reflecties in het monument naar de omgeving' d.d. 14 augustus 2017;

hierna: de reflectiestudie). Uit die studie blijkt dat verschillende omwonenden, met name de bewoners van de Weesperstraat, met ernstige lichthinder door reflectie van de 'letters of reflection' zullen worden geconfronteerd. Het gaat daarbij om hinderlijke reflecties van autolampen van passerende auto's en van zonlicht in de sculpturen naar de omgeving. Zie de volgende visualisaties en bevindingen uit de reflectiestudie:

Zonreflecties (voorbeelden; zie voor meer 10 e.v. reflectiestudie)

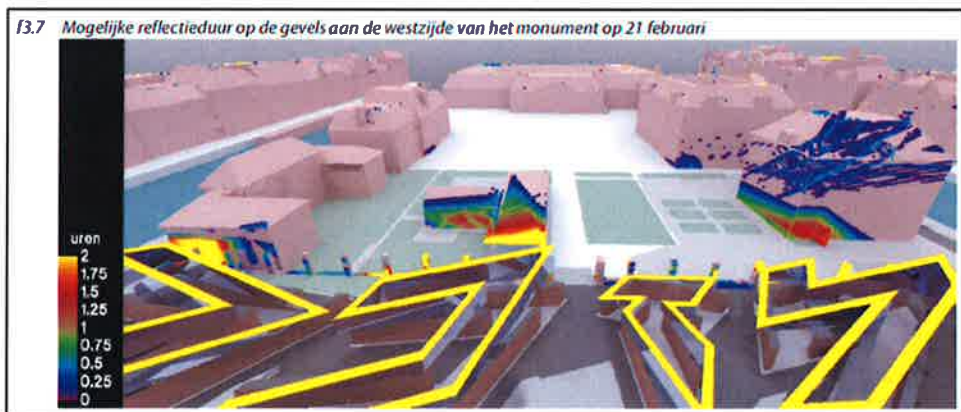

En de conclusie daarover van Peutz (p. 11):

Uit de resultaten blijkt dat er over het jaar op de gehele gevel van het gebouw reflecties kunnen optreden. In de najaar/winter periode is de reflectieduur daarbij beperkt. In de voorjaar zomer periode is de reflectieduur op het grootste deel van de gevel eveneens beperkt (een aantal korte momenten van een paar minuten). Lokaal is de mogelijke reflectieduur echter langer, en kan deze in totaal ca. 1,5 uur bedragen. De reflecties zijn afkomstig van de bovenzijde van de karakters, en zullen omdat het licht van beneden komt snel tot hinder leiden voor de kijker. Een voorbeeld van een beeld van de reflectie op de gevel is weergegeven in figuur 3.5.

Uit het onderzoek van Peutz blijkt dat op sommige locaties wel 1,5 – 2 uur zonreflecties kunnen worden ervaren, die naar hun aard zeer hinderlijk zijn. Je zal er maar wonen... De Bewonersvereniging Studentenflat Weesperstraat komt uitdrukkelijk op voor dit belang.

Ook op diverse van de historische gebouwen rond de Hoftuin en in de Hoftuin zelf zijn langdurige reflecties waarneembaar. Zie p. 12 e.v. van de reflectiestudie, waaruit blijkt dat de reflectieduur op het theehuis kan oplopen tot enkele uren. En zie ook p. 18-19 voor de reflectieduur op de tuin zelf (maaiveld):

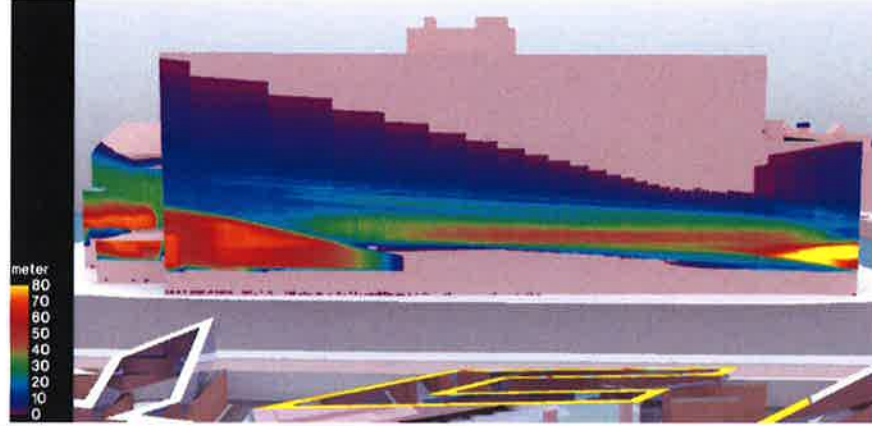

Wie van bovenaf op het gedenkteken (uit)kijkt, zoals de bewoners van de flat aan de Weesperstraat er recht tegenover, zal – zeker bij zon- en helder daglicht – continu worden verblind door de reflecties van de letters.

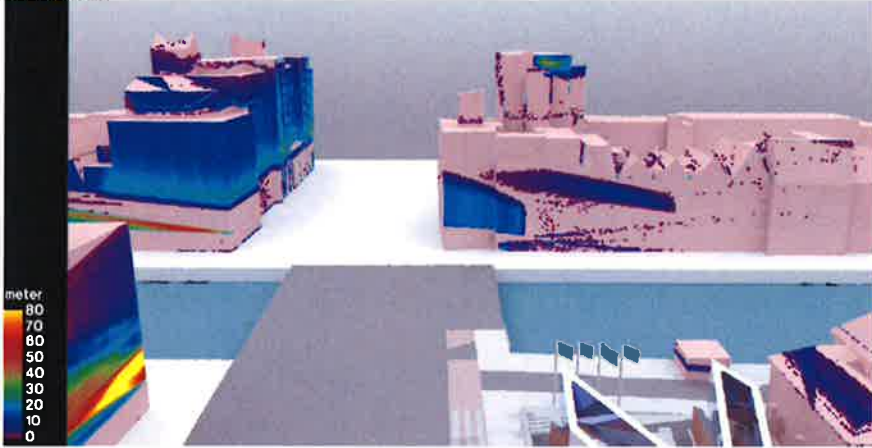
Koplampreflecties

Over de koplamp reflecties schrijft Peutz (p. 22): “Uit de resultaten blijkt dat er op verschillende gevels over een significante rij-afstand een reflectie zichtbaar is. Op de gevels aan de oostzijde van de Weesperstraat [de studentenflat – ABB] is op een aantal woonlagen een reflectie zichtbaar over een rij-afstand die lokaal oploopt tot ca. 100m.” Op verschillende plekken is de reflectie over een rij-afstand van tientallen meters zichtbaar:

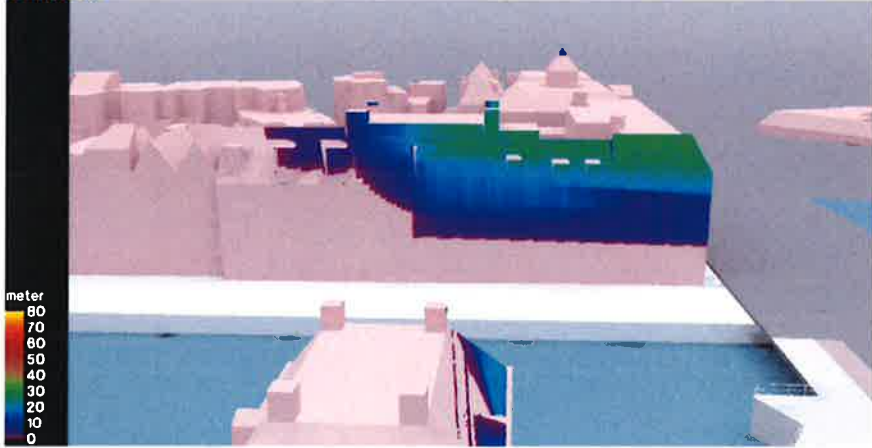
f3.23 Mogelijke rij-afstand waarbij reflecties optreden ten gevolge van langsrijdende auto's op de gevels aan de oostzijde van het monument

f3.25 Mogelijke rij-afstand waarbij reflecties optreden ten gevolge van langsrijdende auto's op de gevels aan de Nieuwe Keizersgracht

f3.26 Mogelijke rij-afstand waarbij reflecties optreden ten gevolge van langsrijdende auto's op de gevels aan Nieuwe Herengracht

De spiegeling blijft dus over een relatief grote rijafstand op één plaats. Het resultaat hiervan is dat op verschillende gevels elke langsrijdende auto tot een langdurige

reflectie leidt. Het drukke verkeer in de Weesperstraat zal daardoor een aaneenschakeling van reflecties opleveren, wat tot onevenredige hinder voor de bewoners leidt.

Waarom is dat allemaal aanvaardbaar? Voor de functie van het gedenkteken, namelijk het tonen van de namen om de slachtoffers te herdenken, zijn de spiegelende sculpturen helemaal niet nodig. Welk belang wordt met de materiaalkeuze gediend dat zwaarder weegt dan de bescherming van omwonenden tegen deze hinderlijke reflecties? Aan die vraag wordt noch in de reflectiestudie, noch in de ruimtelijke onderbouwing aandacht besteed. In de ruimtelijke onderbouwing worden de nadelige gevolgen vanwege de reflecties gebagatelliseerd (zie p. 31). Voor zover in de reflectiestudie wordt gesteld dat "bij de beoordeling van de reflecties moet worden bedacht dat deze op een aantal plaatsen niet anders zullen zijn dan het licht van een normaal langsrijdende auto", merken de bezwaarders op dat dat de reflecties niet minder hinderlijk maakt. Bovendien gaat deze vergelijking mank, omdat de reflecties van het gedenkteken zoals uit de reflectiestudie blijkt en hierboven is toegelicht veel langer duren dan die van een 'normaal langsrijdende auto' en ook worden ondervonden op de hogere delen van gevels waar normaal gesproken geen koplampen van langsrijdende auto's op schijnen.

e. het gedenkteken leidt tot een onevenredige aantasting van cultuurhistorische waarden, in het bijzonder (de zichtrelatie met) de Hoftuin en de historische bebouwing daar omheen (als onderdeel van het kerngebied van de 17^e eeuwse grachtengordel Unesco werelderfgoed)

Het Weesperstraatplantsoen ligt in de kernzone van het sinds 2010 door Unesco beschermde werelderfgoedgebied, behoort tot beschermd stadsgezicht en in het bestemmingsplan is aan de gronden de 'Waarde – cultuurhistorie' toegekend. Behoud van de cultuurhistorische- en architectuurhistorische waarden staat bij deze gronden voorop. Bouwen is hier niet toegestaan. De vergunning is verleend met toepassing van de afwijkingsbevoegdheid van art. 33 van het bestemmingsplan. Die bevoegdheid mag echter alleen worden gebruikt indien dat niet tot gevolg heeft dat de karakteristiek van het stadsgezicht in onevenredige mate wordt aangetast en/of aan de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied in onevenredige mate afbreuk wordt gedaan.

Aan deze voorwaarde is niet voldaan. Het hoge, kolossale gedenkteken, deels uitgevoerd in sterk spiegelend roestvrijstaal, doorbreekt als gezegd (zie reeds hiervoor onder b) de uit cultuurhistorisch oogpunt essentiële zichtrelatie tussen de Weesperstraat en de Hoftuin en vormt ook door zijn omvang en contrasterende vormgeving een ernstige aantasting van de cultuurhistorische waarden ter plaatse, te weten het bijzondere blok of quadrant tussen Amstel, Nieuwe Herengracht,

Nieuwe Keizersgracht en Weesperstraat (zie voor een beschrijving p. 17 van de Haalbaarheidsstudie alsmede bijgevoegde Notitie Stadsgezicht van sociaal geograaf E. Matser (**productie 19**)). Alle bebouwing in dat blok heeft de status van beschermd monument (Orde 1). Op de structuur van het bijzondere bouwblok, waarop ook na de aanleg van de metro en de komst van grootschalige woon- en kantoorgebouwen in de Weesperstraat altijd zicht heeft bestaan, wordt met het vergunde ontwerp een inbreuk gemaakt. Niet is onderbouwd of gemotiveerd waarom deze aantasting aanvaardbaar zou zijn. In de ruimtelijke onderbouwing wordt in welgeteld één alinea (op p. 15) een inhoudelijke opmerking gemaakt over het ontwerp in relatie tot de cultuurhistorische waarden. Paragraaf 4.4 Cultuurhistorie bevat uitsluitend een beschrijving van de cultuurhistorie en de regels ter bescherming daarvan. De conclusie in de ruimtelijke onderbouwing “dat de beoogde ontwikkeling de aanwezige cultuurhistorische waarden in het gebied verstrekt” (p. 23 onderdaan) is nergens op gebaseerd.

Volgens bedoelde alinea in de ruimtelijke onderbouwing sluit de materiaalkeuze van het gedenkmontument “zorgvuldig aan bij de karakteristiek van het gebied” (zie onderaan p. 15 van de ruimtelijke onderbouwing). Dit wordt echter niet uitgelegd of toegelicht. Dat kan ook niet, want de materiaalkeuze sluit niet aan bij het historische karakter van de omgeving. Aansluiting bij het historische karakter is ook helemaal niet de bedoeling van de initiatiefnemer en het ontwerp. Zie de toelichting die het NAC in een besloten overleg op 25 november 2015 met de gemeente op het beoogde ontwerp heeft gegeven (productie 7, p. 2):

Op verzoek van de heer Polderman geeft de heer Blanken nog een toelichting waar het ontwerp volgens het NAC aan moet voldoen.

- Het monument moet een schreeuw zijn
- Het moet prestigieus zijn
- Het moet confronterend zijn
- Het moet beklemmend zijn
- Men moet er over struikelen
- Men moet gedesoriënteerd raken
- Het monument mag niet weg gestopt worden en moet dus juist niet opgaan in de omgeving.

Dus: niks inpassen in de omgeving, niks aansluiten bij de karakteristiek van het stadsgezicht. Het ontwerp moest van het NAC juist confronterend zijn en mocht niet opgaan in de – als cultuurhistorisch waardevol *beschermde* – omgeving.

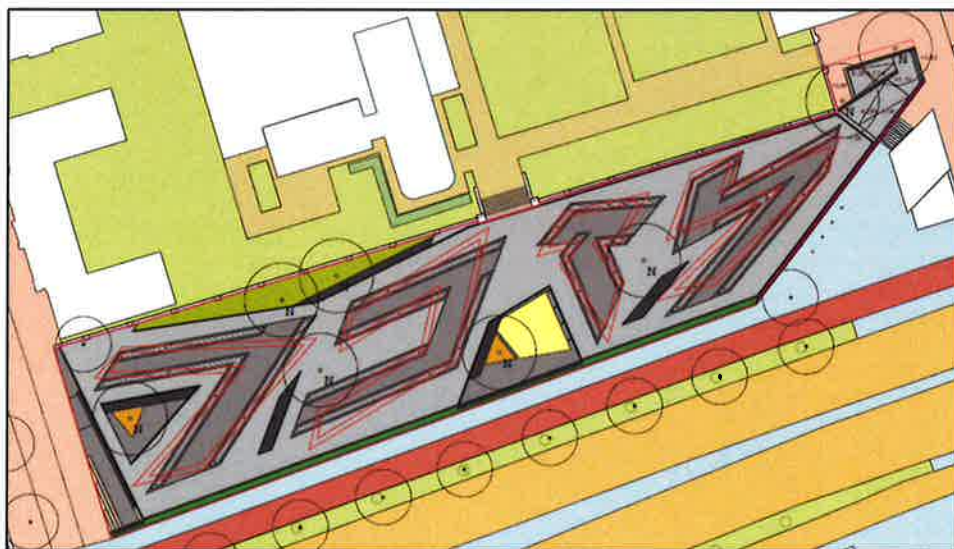
Bezwaarden kunnen niet anders concluderen dan dat er voor de inbreuk op de cultuurhistorische waarden geen goede ruimtelijke onderbouwing is gegeven en dat de verleende vergunning tot een onevenredige aantasting van de karakteristiek van het historisch stadsgezicht leidt. Dit is de eerste omvangrijke inbreuk in de kernzone sinds de aanwijzing als werelderfgoed; het bevreemdt dat daar kennelijk zo lichtvaardig toe kan worden besloten. Ook is niet voldaan aan de voorwaarde voor toepassing van de afwijkingsbevoegdheid uit art. 33 van het bestemmingsplan. Dit betekent dat ten onrechte de reguliere procedure is toegepast.

- f. **de kwaliteit van de woon- en leefomgeving verslechtert door de komst van dit gedenkteken; het Weesperstraatplantsoen wordt *de facto* onttrokken aan de openbare ruimte door de besloten vormgeving van het gedenkteken en de nachtelijke afsluiting met hekken**

Volgens de ruimtelijke onderbouwing neemt de kwaliteit van de openbare ruimte door de komst van het gedenkteken toe, omdat "een doorgangsgedebied voor voetgangers" verandert naar "een verblijfsgebied met een imposant gedenkmnument" (p. 15). Een verdere motivering wordt niet gegeven.

Van een verbetering door verandering van 'doorgangsgedebied' naar 'verblijfsgebied' zou wellicht sprake kunnen zijn als bij het ontwerp de stedenbouwkundige randvoorwaarden in acht zouden zijn genomen. In de vergunde vorm, evident in strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden, neemt de kwaliteit van de openbare ruimte echter niet toe maar af. Het ontwerp lijkt "met de schoenlepel in de locatie geperst" en de ruimte tussen de verschillende onderdelen van het monument en tussen die onderdelen en de hekken en heggen is "claustrofobisch" krap (Van Voskuilen, p. 2).

Het Weesperstraatplantsoen wordt verder *de facto* onttrokken aan de openbare ruimte, doordat het 's avonds en 's nachts met hekken wordt afgesloten. Aan de eis van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, dat het landschappelijk karakter van de plek overeind moet blijven, is niet voldaan; afgezien van enkele kleine bomen en twee hagen wordt het gebied geheel bestraat met donkergrijze natuursteen tussen de muren, grijze 'gebonden halfverharding' op de rest van het terrein en witte kiezels op het middenplateau (lichtgeel in onderstaande uitsnede uit de bij het besluit behorende tekening van het maaiveld; zie deze tekening juncto de materiaalstaat behorend bij de vergunning):

In plaats van een vriendelijk ogend groen plantsoen zien omwonenden en passanten een stenig geheel, een kolossaal, ommuurd, confronterend en onregelend monument. De permanente aanwezigheid van een dergelijk onregelend monument is onevenredig belastend voor de mensen die wonen (en werken) in de directe omgeving ervan, nu zij daar dagelijks mee zullen worden geconfronteerd en zij die confrontatie redelijkerwijs niet kunnen ontlopen. Bezwaarders benadrukken nogmaals, zoals in de inleiding al is aangegeven, dat zij niet tegen een namenmonument zijn – en velen van hen zelfs niet principieel tegen een namenmonument op deze locatie –, maar wel tegen *dit* ontwerp voor *deze* locatie.

g. in strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn de beeldbepalende iepen en de bomen langs het fietspad niet in het ontwerp meegenomen

In en langs het Weesperstraatplantsoen staan 34 bomen, waaronder twee beeldbepalende iepen aan weerszijden van het Monument van Joodse Erkentelijkheid. Eén van de stedenbouwkundige randvoorwaarden is dat deze iepen moeten worden behouden, zie p. 27 van de Haalbaarheidsstudie:

Te handhaven bomen

De bestaande bomen langs het fietspad kunnen worden gehandhaafd en ingepast in de verbreedde stoep. De bomenrij op het niveau van het plantsoen kan niet worden gehandhaafd, deze bomen moeten worden gecompenseerd ter plaatse of in de directe omgeving. Beeldbepalende iepen aan weerszijde van het Monument van Joodse Erkentelijkheid moeten worden behouden.

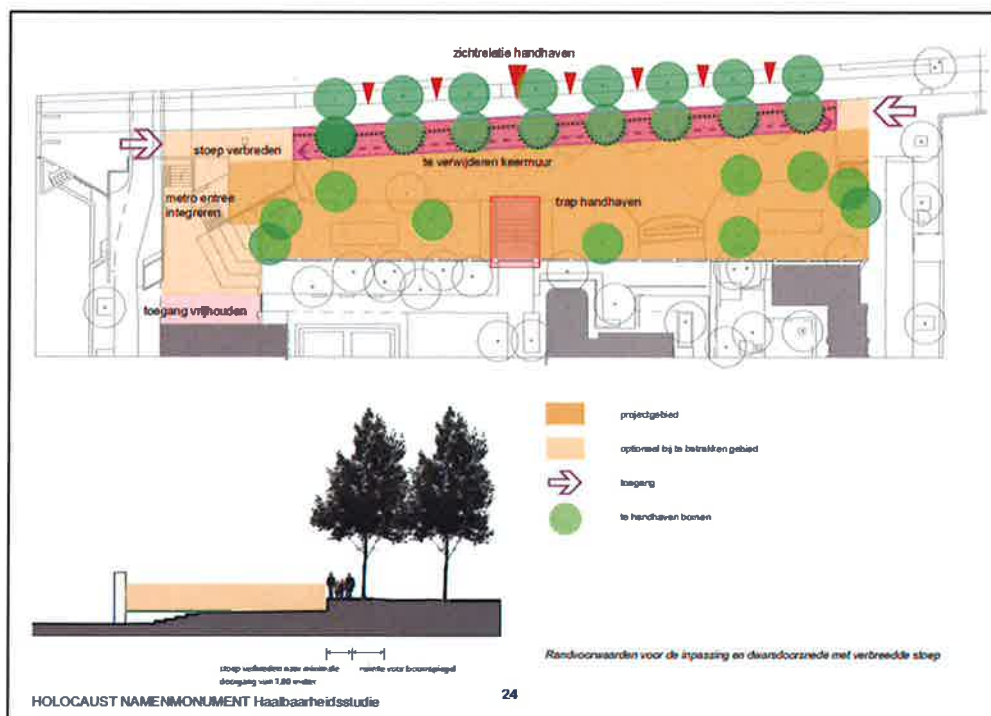
'Moeten', dus dit is geen suggestie of aanbeveling, maar een verplichting.

Ook de bomen langs het fietspad zouden volgens de randvoorwaarden in de Haalbaarheidsstudie, waarmee de raad heeft ingestemd, behouden moeten blijven en zouden moeten worden "ingepast in de verbreedde stoep". Deze bomen behoren als structuurbepalende bomengroep (een dubbele rij iepen langs de Weesperstraat) tot de bomenstructuur van de gemeente Amsterdam, zie de Bomen Effect Analyse behorend bij de kaptoestemming op p. 6:

16 onderzoeksbomen hebben conform de indeling van het Handboek Bomen de status van hoofdstructuur. In het bomenbeleidsplan van de gemeente Amsterdam, stadsdeel Centrum komt deze status overeen met de status 'belangrijk'. Dit wil zeggen dat de bomen een belangrijke meerwaarde hebben gerelateerd aan hun functie en status, en formeel zijn geregistreerd als structuurbepalende bomengroep. De 16 bomen maken deel uit van de dubbele rij iepen langs de Weesperstraat, die in zijn geheel onderdeel is van de bomenstructuur van de gemeente Amsterdam (conform het bomenbeleid van de gemeente Amsterdam, stadsdeel Centrum, d.d. 6 februari 2012).

Op de verbeelding van de stedenbouwkundige randvoorwaarden (p. 24 van de Haalbaarheidsstudie), hieronder met de te handhaven bomen in groen, is duidelijk te zien dat het uitgangspunt in de Haalbaarheidsstudie is dat een substantieel deel

van de aanwezige bomen, waaronder de dubbele bomenrij langs het fietspad, in het ontwerp wordt geïncorporeerd:

Dit is niet gebeurd; niet alleen de bomenrij op het niveau van het plantsoen (aan de binnenzijde van de keermuur) verdwijnt, ook de hoger gelegen rij van acht bomen langs het fietspad zal blijkens de vergunning worden gekapt.

De vergunning is in strijd met deze randvoorwaarden verleend. Het vergunde ontwerp is namelijk niet realiseerbaar zonder deze iepen (en 23 andere bomen) te kappen.¹⁰ De omgevingsvergunning voor het gedenkteken constitueert de 'noodzaak' voor deze kap. In de ruimtelijke onderbouwing staat echter geen enkel woord over het verdwijnen van de beeldbepalende iepen noch over de rest van de bomen. Waarom is deze randvoorwaarde in het ontwerp niet gerespecteerd? Die voorwaarde is niet voor niets gesteld. Bezwaarden begrijpen niet dat zelfs geen moeite is gedaan om de enige twee beeldbepalende bomen uit het plantsoen (van de 25) in het ontwerp te incorporeren en dat het bestuur dit kennelijk zo maar en zonder motivering accepteert. Dat getuigt niet van goede besluitvorming, nog los van het feit dat het bestuur hiermee buiten de randvoorwaarden – het 'mandaat' – van de raad is getreden.

¹⁰ Voor deze kap is afzonderlijk vergunning verleend, waartegen eveneens bezwaar is gemaakt.

h. onzekerheid over relocatie te verplaatsen monumenten

Voor de realisatie van het gedenkteken moeten de twee huidige monumenten wijken, het Monument van Joodse Erkentelijkheid en het Vaz Dias monument. Beide monumenten moet elders een passende plek krijgen. Dat vereist een zorgvuldig traject, aldus ook de Haalbaarheidsstudie (p. 27). Een zorgvuldige relocatie van dit monument is dus een randvoorwaarde voor de inpassing van het namenmonument. Er is echter nog geen enkele duidelijkheid over een nieuwe locatie, in het bijzonder voor het Monument van Joodse Erkentelijkheid. Uit recente stukken blijkt zelfs dat de gemeente overweegt om dit monument tijdelijk op te slaan. Dat is in strijd met deze randvoorwaarde en in strijd met herhaaldelijk gedane toezeggingen van de gemeente dat voor de huidige monumenten een passende oplossing moet worden gevonden. Op zijn minst zou aan de omgevingsvergunning de voorwaarde moeten zijn verbonden dat de vergunning pas mag worden gebruikt als voor beide monumenten een passende locatie is gevonden.

i. economische uitvoerbaarheid is niet verzekerd, in het bijzonder wat betreft het onderhoud en beheer van het gedenkteken en de directe omgeving daarvan

De kosten voor de realisatie van het gedenkteken, inclusief de inrichting van het terrein, komen voor rekening van het NAC. Het NAC heeft de financiering echter verre van rond. In een gemeentelijk memo d.d. 9 november 2017 over de financiële stand van zaken (**productie 20**) lezen bezwaarden dat de kosten door het NAC geraamd zijn op € 7,5 mln exclusief btw en exclusief onvoorziene kosten (dat wordt dus zeker € 10 mln). Het NAC zegt circa de helft binnen te hebben (€ 4 mln). De gemeente concludeert: "Er ontbreekt dus nog een substantieel deel in de dekking." Mogelijk heeft het NAC inmiddels meer gelden binnengehaald, de € 7,5 mln – laat staan de 10 – is zeker nog niet bereikt.

De economische uitvoerbaarheid is dus geenszins verzekerd en de risico's daarvan zijn voor de gemeente groot. In datzelfde memo wordt voor die risico's gewaarschuwd en wordt een aantal vragen gesteld dat nog zal moeten worden beantwoord:

Risico's

Het NAC wil het risico nemen om te starten met de bouw indien 2/3 van het benodigde budget beschikbaar is. Zij stelt dat de fondswerving voor de laatste 1/3 van het budget parallel kan lopen aan de bouw en dat deze positief wordt beïnvloed indien éénmaal daadwerkelijk is gestart.

Het stadsdeel Centrum wil het beschikbaar stellen van de grond aan het NAC verbinden aan de voorwaarde dat er een door partijen (NAC en de gemeente) getekende Overeenkomst ligt. Dit moet de garantie bieden dat het project financieel haalbaar is en na de start ook kan worden afgebouwd zonder dat de gemeente hierin financiële risico's draagt.

Dit vraagt uiteraard aan de voorkant ook om een duidelijk gemeentelijk standpunt ten aanzien van:

1. acceptatie van het toekomstig eigendom
2. acceptatie van kosten voor het toekomstig beheer, onderhoud en veiligheid
3. eventuele bijdrage in de bouwkosten
4. eventuele bijdrage in de kosten voor de ceremoniële opening

Voorkomen moet worden dat indien als gevolg van eventuele (financiële) problemen tijdens de realisatie fase het project stagneert deze op de gemeente worden afgewenteld. Een onafgebouwd NHN is onbestaanbaar. Indien het project om financiële redenen stagneert kan de gemeente (publicitair) in een lastige positie komen.

Bezwaarders achten het onbegrijpelijk dat een vergunning is verleend vóórdát over bovenstaande duidelijkheid bestaat.

Verder ligt ook het risico op eventuele planschade bij het NAC, dat daartoe een planschadeovereenkomst met de gemeente zal sluiten (zie de ruimtelijke onderbouwing, p. 35). Het risico op planschade is reëel gezien de enorme impact op de directe omgeving van dit ontwerp. Het is echter zeer de vraag of het NAC, een kleine organisatie met een bescheiden begroting, dat risico kan dragen. Uit de financiële stukken die het NAC op de eigen website heeft gepubliceerd blijkt bijvoorbeeld dat de algemene reserve van het NAC eind 2016 slechts € 18.000 bedraagt (Balans 2016, **productie 21**).

Anders dan de ruimtelijke onderbouwing op p. 35 suggereert, is er dus alle aanleiding om aan de economische haalbaarheid van het plan te twijfelen. Bezwaarders vrezen dat de rekening uiteindelijk bij de gemeente komt te liggen, dus bij de Amsterdamse belastingbetaler.

Daar komt bij dat de kosten van het gedenkteken niet ophouden na de realisatie. Het is de bedoeling dat het gedenkteken na realisatie 'cadeau' wordt gegeven aan de stad Amsterdam. Dit betekent dat de gemeente verantwoordelijk wordt voor de kosten van beveiliging, beheer en onderhoud. Dat zijn structurele, jaarlijks terugkerende kosten. Uit stukken die bezwaarders met een beroep op de Wob hebben verkregen, blijkt dat over beheer, veiligheid, eigendom, financiën, communicatie en start bouw een door de raad goed te keuren samenwerkingsovereenkomst met het NAC zal worden opgesteld (zie Notitie

'Scoop en opdrachtgeverschap van het Holocaust Namenmonument', **productie 22**). Voor zover bij bezwaarden bekend is een dergelijke overeenkomst nog niet tot stand gekomen, is de hoogte van de structurele beheer- en onderhoudskosten nog niet in beeld en is binnen de gemeente ook nog geen 'potje' gevonden voor de financiering van bedoelde kosten. Ook in zoverre is de economische uitvoerbaarheid verre van zeker.

5 Conclusie en appel aan het bestuur

Uit het voorgaande volgt dat de verleende vergunning niet in stand kan blijven; het vergunde ontwerp past niet op deze locatie.

Bezwaarden menen dat het in dit dossier dieper gaat dan de vraag of het ontwerp alsnog zou kunnen worden ingepast op deze locatie. Naar hun overtuiging is een volledige heroverweging nodig van de betrokkenheid van de stad bij de eventuele komst van een Holocaust Namenmonument en van de wijze waarop die betrokkenheid dan vorm zou moeten krijgen.

Want een van de meest opmerkelijke elementen uit dit hele dossier is de ingewikkelde verhouding tussen enerzijds het feit dat sprake is van een particulier initiatief en anderzijds de grootse, nationale statuur die het namenmonument zou moet krijgen. Op enig moment is (daardoor?) ergens binnen de gemeente de overtuiging ontstaan dat aan dit initiatief zou moeten worden meegewerkt – en kennelijk *coûte que coûte*. En vervolgens blijkt dat dit 'nationale' monument voor het overgrote deel met publieke middelen zal worden gefinancierd; niet alleen van Amsterdam, dat de grond beschikbaar stelt en na realisatie als ontvanger van dit 'cadeau' aan de stad verantwoordelijk wordt voor (de kosten van) beheer en onderhoud, maar ook van andere gemeenten en van het rijk.

Vanuit dit gegeven – een particulier initiatief voor een nationaal, met publiek geld gefinancierd monument – is het niet goed te verdedigen dat *alle* keuzes over locatie en ontwerp feitelijk uitsluitend door het NAC zijn gemaakt, met slechts minimale invloed van anderen. Over de locatie had alleen de gemeente nog enige stem, maar omdat het bestuur de doelen van het NAC op aandringen van het NAC zwaarder liet wegen dan andere belangen is de keuze *de facto* door het NAC bepaald. Het ontwerp is door het NAC gedictieerd, met voorbijgaan aan de meeste stedenbouwkundige randvoorwaarden die de raad had gesteld. Dit alles heeft zich afgespeeld in een besluitvormingsproces dat zoveel mogelijk buiten het politieke en publieke debat is gehouden, alsof het om 'zomaar' een bouwwerk op initiatief van een particuliere partij ging; zonder inbreng van deskundigen, ontwerpers en kunstenaars, zonder inbreng van andere betrokken (al dan niet Joodse) organisaties, zonder inspraak en betrokkenheid van of terugkoppeling naar (al dan niet in de buurt wonende) Amsterdammers. En ook zonder dat enig onderzoek is

verricht naar het draagvlak voor zo'n soort monument als waarvoor nu vergunning is verleend.

Bezwaarden menen dat het nu het moment is om een aantal stappen terug te doen, het moment voor de gemeente Amsterdam om zich opnieuw te beraden over het hele dossier. Wil de gemeente Amsterdam een nationaal Holocaust Namenmonument binnen de gemeentegrenzen? Wil de gemeente hiervoor publieke ruimte en (aanzienlijke) publieke middelen beschikbaar stellen – ook als dat voor een zeer lange termijn zou zijn? En wat voor soort monument zou dat dan moeten zijn, waarvoor is draagvlak en wat voor soort vorm is geschikt?¹¹

Daarbij zou ook al vooraf moeten worden nagedacht over de inpasbaarheid van een dergelijk monument. Wat is de invloed van de locatie op een monument en wat is de invloed van een monument op de omgeving? Hoe kan worden gekomen tot zinvolle gedachten over de wenselijke combinatie van locatie en ontwerp? In welke mate is het bijvoorbeeld gerechtvaardigd om van omwonenden te vragen om te leven naast een confronterend monument, waarvan het de bedoeling is dat men gedesoriënteerd raakt en dat "een schreeuw, een aanklacht" zou moeten zijn?

Het is tijd om in alle openheid na te denken en te debatteren over hoe een namenmonument in Amsterdam tot stand zou kunnen komen. Op welke wijze zou samengewerkt kunnen of moeten worden met particulier initiatief, in casu het NAC, of misschien ook anderen? Wie, welke personen, organisaties en maatschappelijke geledingen, zouden bij het hele proces kunnen of zelfs moeten worden betrokken? Hoe kan draagvlak worden gegarandeerd, wat voor procedures zouden voor de totstandkoming van een dergelijk project moeten worden ingericht en hoe kan een zorgvuldige en evenwichtige belangenafweging plaatsvinden?

Naarmate een project ingrijpender is voor de omgeving wordt van het bestuur meer zorgvuldigheid verwacht bij de besluitvorming, in het bijzonder bij de toetsing aan normen die voor de bescherming van de omgeving, voor de bescherming van de belangen van derden en in verband met de veiligheid zijn gesteld. Dit geldt te meer als daar, zoals in dit geval, blijkt dat het hele project is omgeven met een grote gevoeligheid, in verband waarmee het uiten van bezwaren en kritiek op de gang van zaken en op het ontwerp maar al te gemakkelijk als ongepast wordt weggezet. Juist bij zo'n gevoelige kwestie moeten belanghebbende derden op de bescherming van hun belangen door de overheid kunnen rekenen.

¹¹ Dat monumenten in vele vormen bestaan en dat indrukwekkendheid niet per se in de omvang zit, stipt Herman Vuijsje bijvoorbeeld aan in het artikel "Het Holocaustmonument: groot groter grotesk" dat op 28 mei 2016 in NRC Handelsblad verscheen (**productie 23**).

Bezwaarden menen dat een zorgvuldige besluitvorming over een dergelijk belangrijk en beladen project van niet te onderschatten belang is. Aan zorgvuldigheid heeft het, zoals hiervoor is aangetoond, in zeer ernstige mate ontbroken. Bezwaarden doen daarom een dringend beroep op het bestuur van de stad, dat ook *hun* bestuur is, om het bezwaar tegen de verleende vergunning(en) op basis van alle naar voren gebrachte argumenten gegrond te verklaren, de aangevraagde vergunning(en) in heroverweging wegens strijd met een goede ruimtelijke ordening te weigeren, en zich vervolgens te beraden over de toekomst van dit dossier.

Doorgaan op het ingeslagen pad en proberen de gebreken te herstellen, zal – nog daargelaten dat dit materieel niet goed mogelijk lijkt – dit ontbreken van zorgvuldigheid nooit in voldoende mate kunnen compenseren. Daarom, geacht bestuur, doen de bezwaarden een appel op u: neem uw verantwoordelijkheid en geef herdenken in Nederland, geef het namenmonument, geef de stad en zijn burgers een nieuwe en faire kans.

Tot slot verzoeken bezwaarden u bij een gegrond bezwaar om een vergoeding van de kosten van deze procedure.

Hoogachtend,

A.B. Blomberg
advocaat